Ar sizhunieg e brezhoneg

Niv. 717 • 08 a viz Meurzh 2019

ya!

Christian Rivoalen

12

Labouret en deus e ti RKB 'pad 18 vloaz.
E ti Dastum emañ bremañ,
o labourat war hengoun Kreiz-Breizh,
ur bed anavezet mat gantañ dija.

TRUGAREZ GARFIELD

Etre 1982 ha 1983 e oa aet un endalc'her er mor kostez Beg Korzenn. Dibaoe e vez kavet tammoù *Garfield* war traezhennoù Leon. Ha tost bemdez ez a tud Ar Viltañsoù d'o naetaat. Un arouez.

11

YEZHOÙ AR GORNEGENN

"Ar yezhoù tremen" a vez graet eus ar parlantoù komzet war an harzoù yezhoniel. E kreiz Bro-C'hall, etre ar bedoù Ok hag Oïl, e kaver yezhoù tremen "ar Gornegenn".

2

EMGANN LANDIVIZIO

Tamm-ha-tamm e vez savet ar memes strategiezh hag an hini a zo bet efedus e Kernitron-al-Lann : an disentidigezh keodedel eus un tu, ur stourm hervez lezenn eus un tu all.

3

AR JONIG DIWEZHAÑ

Labouret en deus Erik Gudenkauf gant Joniged diwezhañ Kembre. Ognon ha chalotez Rosko a rae liamm etre Breizh ha Kembre, hag ur bern tud a veve diwar-se.

5

DEVEZHIOÙ AN DORIOÙ DIGOR
en ISFEC Breizh (e Brest)

dont da vezañ kelenner
ar skolioù | ar skolajoù | al liseoù

prientiñ ar MASTER MEEF

d'ar sadorn 16 a viz Meurzh
> 10e / 4e g.m.

d'ar meurzh 19 a viz Meurzh
> 5e ½ / 7e ½ g.m.

15 plasenn Sanker 29200 BREST
isfec-bretagne.org

Yezhoù Tremen

PARLANTOÙ KEVRINUS AR GORNEGENN

Etre ar bed ok hag ar bed oïl eh eus ag un tiriad kevrinus evit ar re dik gant ar yezhoù minorelaet : hini ar Gornegenn an hini eo.
Àr-hed 250 km ha 45 km a ledander d'ar muiañ tout, etre ar Charentes ha departamant ar Liger, e kaver ur mor a barlantoù m'en em veskont enne ar rannyezhoù ok, ar yezhoù oïl hag an arpitaneg zoken

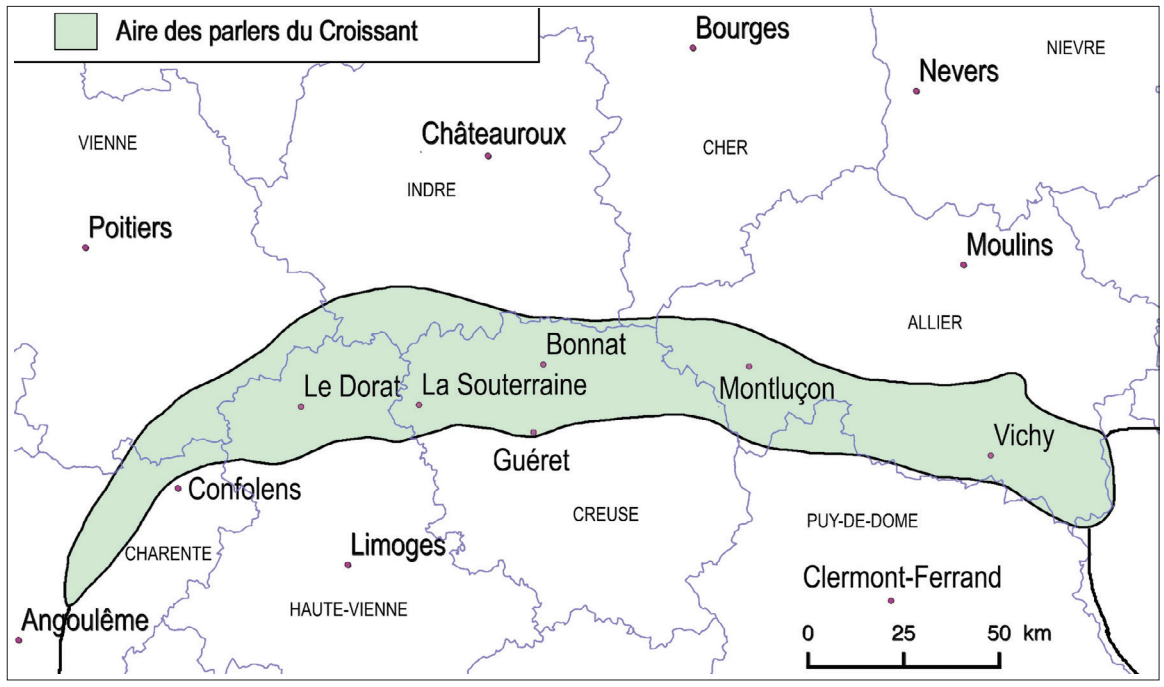

Etre an holl yezhoù ag ar memes strollad yezh eh eus "parlantoù tremen". Etre ar c'hatalaneg hag an aragoneg, etre ar galisianeg hag an asturianeg, etre ar rusianeg hag an ukrenieg, etre an alamaneg hag an izelvroeg... eh eus seurt parlantoù. Un dra anat eo.
E Breizh, ar gallaoueg a Vro-Retz, ar *Pédré*, a zo ur parlant tremen etre gallaoueg ha poatevineg ha diaes eo lavaret e-pelec'h e komañs ar *Meniao* (parlant ar Maine) ha pelec'h e achu ar gallaoueg, e-kreiz pe e kornôg ar Mayenne moarvat.

Parlantoù tremen a Okitania

E Bro-Okitania eh eus meur a seurt rannyezh. Etre an okitaneg hag ar ligureg a vez kaozeet e norzh Italia emañ ar brigaskeg hag ar royaskeg. Etre an okitaneg hag ar c'hatalaneg emañ ar c'hapsinoa (*Capcinois*), yezh ar C'hapsir, kostez Formiguères e Pireneoù-ar-Reter.
Etre an euskareg hag ar gaskoneg eh eus ur seurt parlant tremen zoken, hini ar vro sharnègo an hini eo (kostez Bidache, mah eus ur gouel o lidiñ ar vro-se bremañ : ar *Xarnegu Eguna*) daoust ha n'emañ ket an div yezh en hevelep strollad yezhoù.
Hogen, e-touesk ar parlantoù tremen a gaver àr marzoù Okitania eh eus unan hag a zo dedennus dreist ar re all : ar *marchois* an hini eo peotramant hini ar marzoù etre Okitania hag ar broioù o yezhoù oïl : Berry, Poatev, Bourbonnais, ...

Kevrinoù ar Gornegenn

"Ar Gornegenn" (*Lo Creissent* e yezh ok) a vez graet ag an tiriad-se. E kornôg e krog eñ e departamant ar Charentes hag e treuz norzh an Haute-Vienne, su an Indre, norzh ar C'hreuse, su-pellañ ar Cher, norzh pellañ ar Puy-de-Dôme hag an hanter ag an Allier. Betek e fin-foñs departamant ar Loire ma kej ouzh an arpitaneg peotramant Franko-Provañsaleg diouzh e anv kozh. Diaes eo gouzout peseurt yezh a vez komzet e gêr-mañ-gêr ken mesket e vez ar parlantoù ok (limouzineg hag auvergneg dreist-holl) hag ar parlantoù oïl enne.
Ar yezhadur, an ereadur, ar c'heriaoueg a ya d'ober ur seurt kemmesk ma kaver ennañ traoù ag ar yezh ok kozh paneveken.

Ar CNRS er jeu

Ar re a zo tik gant ar yezhoù minorelaet a heuilh labourioù bodad ar CNRS àr parlantoù ar Gornegenn abaoe daou vloaz bremañ. Àr Facebook* e vez embannet ingal disoc'h an enklaskoù. Pedet e vez tud a gumun-mañ-kumun da lavaret pegiz e vez troet ger-mañ-ger gante**, diàr ur goulennaoueg savet gant ar CNRS.
A-hend-all e ya yezhourion da atersiñ tud kozh e kontreoù chomet dianav d'an arbennigourion betek-henn. Ur gwir veaj etnolojek e-kreiz ar stad c'hall !
Goude ma voe bet unan kentañ e 2013 e vo aozet un eil emvod àr parlantoù ar Gornegenn d'ar 15 hag ar 16 a viz Meurzh e Montluçon*** ma vo lakaet ar gaoz àr pinvidigezh seurt parlantoù tremen etre daou ved ha div vroad.

Fabien Lécuyer

** facebook.com/ParlersCroissant*
***https://www.francebleu.fr/infos/culture-loisirs/un-atelier-sur-le-parler-marchois-a-saint-sulpice-le-dunois-1551112309*
****https://croissant2019.sciencesconf.org/data/pages/resumes_2eRencontresParlersCroissant_montlucon2019.*

Luksembourg

AR LUKSEMBOURGEG ANAVEZET 35 VLOAZ ZO*

35 vloaz zo e voe anavezet ar luksembourgeg "evel yezh vroadel ar Luksembourg". Ha daoust ha ma n'eo ket niverus-niverus ar Luksembourged emañ kreñv ar yezh c'hoazh en Dukelezh-Veur.
Ha kontet da ziazez ag identelezh ar vro !

D'ar 24 a viz C'hwevrer 1984 e voe anavezet ar luksembourgeg evel yezh ofisiel asambles gant ar galleg hag an alamaneg. Gwelloc'h c'hoazh, d'an deiz-se e voe lakaet àr un dro ar *Lëtzebuergesch* da yezh vroadel nemeti an Dukelezh- Veur !

Ar sevenadur luksembourgad en arvar

Met ar pezh zo, er Luksembourg, muioc'h evit e broioù all c'hoazh bepred, eh eus forzh estrañjourion. Paot-mat ar c'hallegourion hag alamanegourion (ha portugegourion àr-briz) en o zouesk, degouezhet da heul an ensavadurioù etrebroadel o deus staliet o sez er vro.
Degaset zo bet argant gante anat met ivez yezhoù estren hag a-bouez àr ar sevenadur luksembourgat.
E plas sevenadur kozh an Dukelezh e kaver bremañ muioc'h-mui ur seurt brizh-sevenadur tekno-bedelaet. Se zo kaoz eh eus bet votet ur steuñv-ober àr 20 vloaz gant ar gouarnamant kement ha kreñvaat plas ar sevenadur luksembourgat, ledanaat an deskiñ ha kas àr-raok tout ar pezh a denn d'ar sevenadur ha d'ar yezh. Kreñvaet eo bet c'hoazh ar steuñv-mañ gant ur lezenn nevez votet d'an 20 a viz Gouere 2018. Ha petra eo diazez ar sevenadur ? Ar yezh ! Ne oa ket stabil-stabil skritur ar luksembourgeg na reizhet-mat zoken pa oa bet lakaet da yezh vroadel e 1984. Reizhet eo bet da vat, e 1999 nemetken !
Bremañ eh eus forzh ostilhoù niverel evit gwiriekaat ar pezh a skriver, deskiñ ar yezh, kavout ur ger nevez met betek kreiz 2018 e oa meur a zoare da skriviñ anv lec'hioù zo zoken. Ijinerezh ar GPSoù a lakaas an arbennigourion da stabilaat an traoù.

Ar "goulenn sokial"

Ne vir ket ouzh politikourion zo da arc'hiñ e vehe laosket muioc'h a blas d'ar galleg ha d'an alamaneg e anv ar... "goulenn sokial". Ur c'hannad ADR (tu-dehou) en deus kinniget nevez zo un danvez-lezenn evit ma rankhe ar melestradurezhioù foran respont d'an nen "er yezh choazet gantañ", da lavaret eo ar galleg pe an alamaneg.
Padal, ar luksembourgeg eo ar yezh komzet ar muiañ er Luksembourg. Hervez ur studiadenn bet embannet e 2018 e rae 73 % ag an dud ganti ha 65 % he skrive. Ar re yaouank a ra ganti àr ar pemdez ivez ha largik : 94 % a implij anezhi evit flapiñ-flapañ gant o mignoned. Dav eo gouzout eo teiryezhek, d'an nebeutañ, 92 % ag ar luksembourged yaouank.

Gouzout ar yezh, un dra ouzhpenn

An estrañjourion a zo techet da zeskiñ yezh ar vro ivez.
Er liseoù prevez ma ya bugale ar lodenn vrasañ ag an *"expat"* e vez digoret muioc'h-mui a gentelioù luksembourgeg. Dreist-holl pa glask an nen tapout ar vroadelezh luksembourgat. Ur redi eo gouzout ar yezh evit he c'haout. Hag un dra ouzhpenn eo ar yezh evit harzouiz a faot dezhe ober o zoull en Dukelezh-Veur ivez, dreist-holl evit Loreniz o veviñ kostez Thionville. Bloavezhioù zo e ouient holl ar luksembourgeg dre m'eo ar memes yezh frañsik en daou du ag ar vevenn. Bremañ avat e rankont deskiñ o yezh en-dro...

Fabien Lécuyer

**https://www.wort.lu/fr/luxembourg/le-luxembourgeois-langue-nationale-depuis-35-ans-5c72c68bda2cc1784e33e80f*

Berr-ha-berr
Miz C'hwevrer

An taol kalon :

Da Yann-Fañch Kemener evit an testeni roet dimp en teulfilm sevenet gant Ronan Hirrien ha Jean-Marie Olivier, *Tremen en ur ganañ*. Kontañ a ra paotr Sant-Trefin en un doare fromus ha tener deus ar pezh eo bet e hentad war an douar : e vugaleaj, ar mod m'en deus desket ha treuzkaset ar c'han, ha deus ar marv ivez. Plijadur o deus bet ar sellerien deuet da Rostrenn evit ar skignadenn gentañ, a-raok adkavout ar film war Frañs 3 Breizh a-benn nebeut.

An taol penn-bazh :

D'ar wrez a zo bet e Breizh e-pad ar miz, koulz lâret : pell re domm eo bet C'hwevrer bihan, gant temperadurioù o vont en tu all da 20°C e meur a lec'h !
Hag un taol penn-bazh all d'an holl dud laouen-bras gant an amzer gaer-se : mont da rouzañ war an aod e-kreiz ar goañv, setu ni avañsetoc'h, ya... da c'hortoz bezañ rostet da vat !

Frazenn ar miz :

"An deskadurezh hag ur yezh voutin zo bet degaset gant an drevadennerien [...] ", a oa skrivet (e galleg evel-just) en ur boelladenn roet da skolidi CM2 deus Sant-Ervlan. Al labour-se diwar-benn "efedoù pozitivel an trevadenniñ" en deus graet kalz a reuz. Sichenn ar republik gall an hini eo koulskoude, na petra 'ta !

Sifr ar miz :

17

milion a euroioù : setu ar sammad a c'houlenn groñs Football Klub an Naoned digant Klub Mell-droad Cardiff, abaoe m'eo aet ar c'hoarier Emiliano Sala da Anaon abalamour d'ur gwallzarvoud karr-nij.

DS

Miz Meurzh,

MIZ AR BREZHONEG

Evit ma vefe c'hoazh muioc'h a vrud gant miz ar brezhoneg zo bet soñjet gant Keit Vimp Bev kemer perzh el lañs evit ar yezh.
E-pad ar miz a-bezh, betek an 31/3 eta, e vo kinniget **un distaol 10 %** war ar c'houmanantiñ d'ar gazetenn Ya !, o lakaat neuze ar prizioù da vezañ **60 € e plas 66 €** evit ur paemant bloaz, **5 € ar miz ha n'eo ket 5,5€** evit ar re a gav gwelloc'h ober gant an treuzvankañ. Kompren a raio an holl eo diaes ober muioc'h.

Gant seurt kinnig e klasker diorren Ya ! Hag ivez aesaat d'ar re a zo berr o arc'hant da goumanantiñ.
Trugarez da gement hini a c'hell brudañ ar c'hinnig-mañ tro-dro dezhañ.

Kevredigezh

STUDIERIEN HA JILETENNOÙ MELEN

Tri miz zo e vez komzet eus jiletennoù melen. Pell zo oa ket bet gwelet ul luskad sokial war ken hir termen ha ken diaes da zielfennañ.

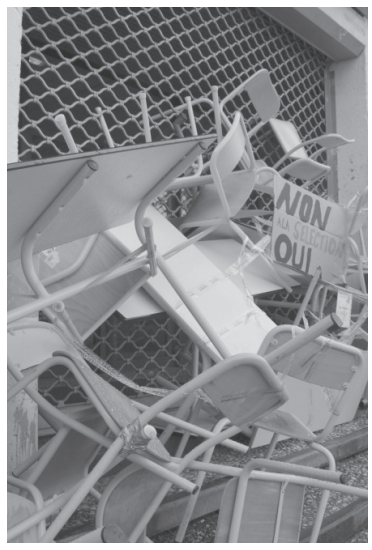

Ur rann eus ar gevredigezh a vez klevet nebeut er mediaoù foran koulskoude, hini ar studierien, alies e penn ar stourmoù met lakaet diaes aze dre ma ne ouezfent ket re vat penaos kompren emsav ar jiletennoù melen.

Tamm-ha-tamm

Gant tarzh luskad ar jiletennoù-melen e pleg miz Du o deus aozet ar studierien emvodoù-meur e meur a skol-veur evit gouzout petra ober ha petra soñjal. Hervez Hoel, studier e Roazhon, e oa rannet kalz an dud etre ar re c'hoant ganto profitañ evit kas stourmoù ar skolioù-meur da benn (priz ar studioù, kondisionoù studi, justis en deskadurezh...) hag ar re en entremar dirak ul luskad sokial divoutin dezho. Ar memes savboent a zo gant Riwal, studier e Tolosa, ha gant Brendan, er Sorbonne. Hervezo eo bet soutenet diouzhtu luskad al liseidi (a-enep *Parcours Sup...*) dre m'eo tost eus goulennoù boutin ar studierien, eus o doare da welet ar gevredigezh. Ha Riwal da ouzhpennañ : "Ar santimant 'm eus eo bet sellet ouzh ar jiletennoù melen gant ul lodenn eus ar bed lennegel, zoken eus an tu kleiz, evel tud "*beauf*", gouennelour, enep-ekologel hag all."
Buan o deus cheñchet an alioù. "Tamm-ha-tamm eo aet araokourien a bep-seurt da vanifestiñ skoaz-ouzh-skoaz ganto" eme Riwal. Ha bep sadorn e vez gwelet studierien gant ar jiletennoù melen e Tolosa, bodet a-gevret a-enep d'an neo-frankizouriezh.
Ar memes tra e Pariz, hervez Brendan. An doare implijet gant ar gouarnamant da waskañ an dud eo en dije lakaet studierien zo da vont er straed. Arabat disoñjal eo bet gwelet buan pegen liesseurt eo preder ar jiletennoù melen.

Stourm reut pe get

Daoust da se e vez komzet nebeut eus ar skol-veur e-giz ul lec'h "stourm", e-giz ma vez alies. Arabat disoñjal e oa bet stanket ar skolioù-meur warlene evit enebiñ ouzh al lezenn ORE... Hag a-wechoù e-pad 3 miz. Taer e oa bet an tabut etre ar re a-du hag a-enep ar stankañ evel doare da stourm. Stankañ a zo nac'hañ d'ar re o deus c'hoant da heuliañ o studioù... Met pa 'z eer da vanifestiñ hep stankañ ne vezer ket selaouet gant ar stad, avat.
"E Roazhon 2 en deus divizet rener ar skol-veur lakaat ar studierien da votiñ a-benn troc'hañ kudenn ar stakañ. 64,78 % eus outo o deus respontet e rankfe al lec'h chom dibrenn. Daoust ma oa nebeudig a voterien en deus teuzet ar vot-se ar youl d'ober un dra bennak..." eme Hoel
Anzav a ra Riwal eo bet ar pezh 'zo c'hoarvezet ar bloaz paseet un doare "traomatism" evit forzhig a studierien : "Domaj eo rak ar gudenn "stankañ pe chom hep stankañ" a gemer ur plas divent e-kerzh an tabutoù, padal eo amzer gollet evit tabutiñ war kudennoù diazez a zlefe bezañ e-kreiz ar stourm ; an doare ma vez produet ha bevezet hep doujañ nag ouzh an endro, nag ouzh ar broduerien, nag ar vevezerien, aozadur ar gevredigezh o flastrañ ar brasañ niver..." **GM**

Ekologiezh

EMGANN LANDIVIZIO

D'ar sadorn, div sizhun 'zo, e oa ur vanifestadeg e Landivizio e-lec'h ma'z eus ur raktres sentral gaz. 2 zevezh goude eo aet ar maout gant ar gevredigezh *Force 5* dirak ar C'huzul Bonreizh. Tamm-ha-tamm e vez savet gant ar stourmerien ar memes strategiezh hag an hini a zo bet efedus a-enep aerborzh Kernitron-al-Lann : an disentidigezh keodedel eus un tu, ur stourm hervez lezenn eus un tu all.

Abaoe deroù al labourioù war dachenn raktres ar greizenn c'haz e Landivizio e fin miz Genver e vez tud o vanifestiñ bemdez. Evit brasaat niver an eneberien e oa bet aozet ur vanifestadeg d'an 23 a viz C'hwevrer. Ur mil a zibunerien zo deuet, en o zouez familhoù, jiletennoù melen, dilennidi. Blaz Meurlarjez a oa gant ar bagad sonerien hag an dañserien treuzwisket. Distenn an aergelc'h met prest a oa an dud da ziskouez o fulor. Lamet eo bet kuit klouedoù ar park (staliet e-korf an nozvezh ur sizhunvezh a-raok !)... ha setu un hanter eus ar vanifestadeg oc'h aloubiñ tachenn ar raktres. Cheu zo bet gant an archerien, e fulor, int ivez ! Da gentañ peogwir e oa un toullad manifesterien o stankañ dezho an hent evit mont e-barzh ar park. Da eil peogwir o deus klasket an archerien e fin ar vanifestadeg lakaat harz war stourmerien 'zo. Deuet eo plasenn Landivizio da vezañ un tamm evel kanaouenn *L'Hecatombe* gant Brassens !

Tu al lezenn

Gant berzh ar vanifestadeg he deus dizoloet ar stad e oa Bretoned prest da stourm. Ha n'eo ket sin vat eviti : Plogo, Kernitron-al-Lann... Diwar-neuze eo bet galvet prezidant *Force 5* ; Jean-Yves Quemeneur ; d'an archerdi er sizhun baseet. Lakaet e vez war e choug aozadur e-maez lezenn an dibunadeg. 2 zevezh goude ez eus bet arestet ur stourmer e kreiz bourk Sizun ha kaset raktal da archerdi Plourin ! Gwask zo bet lakaet war ar re a chom bemdez dirak al labourioù ivez o wiriekaat o identelezh. Met tu an archerien n'eo ket tu ar justis. Er memes sizhunvezh eo bet kondaonet ar stad da reiñ 3000 € da *Force 5* gant ar C'huzul Bonreizh. Nac'het e oa bet dezho gant lez-varn Naoned ha Roazhon ar gwir da zougen klemm. Ur prosez a vo evit kadarnaat ar raktres. N'eo ket echu brezel Landi !

Gildas Kerleau

Sevenadur

GALV D'AR FILMOÙ

Deus ar 17 d'ar 24 a viz Eost, evit an 42vet gouel e vo gouestlet Festival sinema Douarnenez da bobloù ha sevenadurioù Aljeria ha dreist-holl da vouezh an Aljerianezed, e-pad darvoudoù Aljeria met ivez en o stourmoù pemdeziek evit ma vefe roet plas d'o gwirioù. E framm ar gouel-mañ e vez loc'het gant *Daoulagad Breizh* ar c'hlask filmoù graet gant tud ar vro, pe o chom er vro, a c'hell produiñ filmoù berr pe hiroc'h war an danvez a blij dezho, Breizh marteze, Aljeria marteze, pe forzh peseurt bro int dennet ganto. "Abaoe 1978 zo deus an dreist-dibab-se. Bep 4-5 bloaz e vez kemmet tra pe dra. Bremañ hon eus dibabet ober gant filmoù savet gant tud eus Breizh ha n'eo ket gant estranjourien a daolenne Breizh.
Beuzet e oamp, betek re a filmoù a oa." eme Erwan Moalic, rener Daoulagad Breizh. E 2018 o doa resevet 110 film ha dalc'het 29. Ar bloaz-mañ o deus an dud betek ar 1/4 evit kas keloù da aozerien an dreist-dibab.

Teknologiezh

MAERED BREIZH O VONT GANT AR VIDEOEVEZHIAÑ (2/2)

E Breizh

Amañ ne gomzer nemet eus kameraoù tuet ouzh an takadoù publik, da lavarout dindan galloud ar polis pe an archerdi.
E Penn-ar-bed zo da nebeutañ 15200 kamera, 11450 staliet e diabarzh savadurioù liesseurt, 3265 en diavaez prevez, 500 o filmañ hentoù, straedoù publik. 48 ti-kêr a zo kameraioù gante. E Aodoù an Arvor zo nebeutoc'h oute. Mat eo menegiñ eo bet nac'het staliañ kameraioù gant ti-kêr Gwengamp, ha nac'het ivez lakaat kameraioù e diabarzh lise Lannuon (An Danteg) gant kuzulmerañ al lise, o vont a-enep d'ar bennrenez. Un toullad kêriadennoù gant kameraioù tuet ouzh an takadoù publik a zo: St-Brieg, Lambal, Dinan, Binig, Trebeurden, Plouhern...
Er Mor-Bihan e c'heller en em c'houlenn ha kenstrivadeg 'vefe etre Gwened hag An Oriant evit kaout ar muiañ a gameraioù war an dachenn bublik ! E kreiz-kêr Gwened, ez eus 90 kamera, holl oute gant teknologiezhioù nevez, kenstaget ouzh ur greizenngoursellout[2]. Emañ An oriant o vont gant ar memes hent. kameraioù ivez e Plunered, Yestael, Kiberen...
En Il-ha-Gwilen eo diaes gouzout dre ar munud e pelec'h e vezont staliet rak ne vez ket embannet gant ar prefedi ar mennadoù o tennañ d'ar videoevezhiañ. Da nebeutañ e vefe 50 kamera e kreiz-Roazhon, lod oute a c'hell bezañ dilec'hiet hervez an degouezh (manifestadegoù) N'ez euz bet a votadeg er c'huzul ti-kêr evit staliañ kameraioù ouzhpenn pe evit ma vefe nevezaet o ferzhioù teknikel, ar re-mañ prenet diwar intrudu ar vaerez PS war-eeun. Hervez un enklask graet e 2014 ne oa nemet 0,1 % eus an aferioù o tennañ d'ar felliezh[1] a vefe bet disoc'het a-drugarez d'ar videoevezhiañ. Kameraioù zo ivez e Dol, Bruz, Saozon-Sevigneg, Sant Malou, Dinarzh, Kankaven...
El Liger-Atlantel emañ Naoned e penn an traoù gant 100 kamera, 3 milion € evit ar greizenn-goursellout (sañset kuzh e-barzh ur ranndi e kreizkêr) ha 800 000 € ar bloaz evit ar mont-en-dro ordinal. Ar c'hameraioù a zo staliet e doare ur gwiad-kevnid evit ma ne chomfe lec'h ebet diwel e kreiz-kêr ! (evel e Gwened pe e Roazhon). Kavet e vez kameraioù ivez e Sant-Ervlan, Gwerzhav, Reudied, Kastell-Briant...
Dav eo diforc'hiañ ar

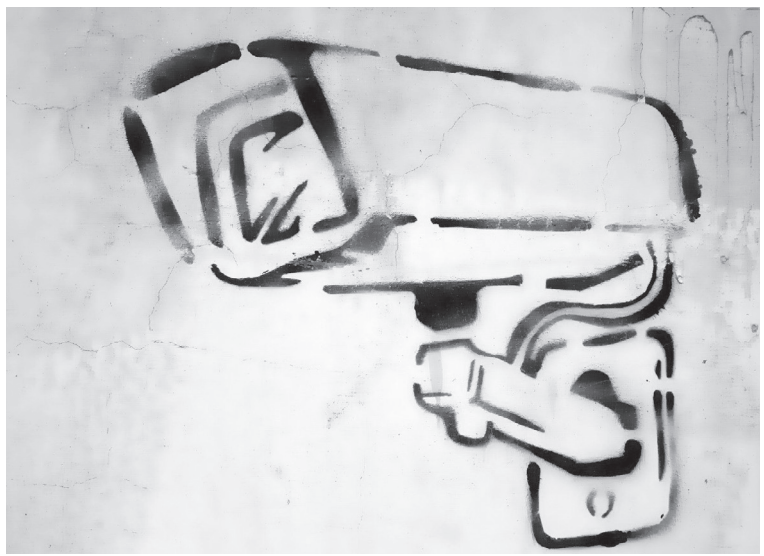

c'hêriadennoù bihan diouzh ar c'hêrioù. E kêr e vez pellgaset ar filmoù betek ur greizenngoursellout, enni tud noz ha deiz oc'h evezhiañ (poliserien pe tud gopret a-ratozh evit en ober). Er bourkoù e vez staliet kameraioù, peurvuiañ, e lec'hioù resis hag enrollet ar film ha tra ken. Evit ar poent ne vezont ket pellgaset war-zu kreizenn pe greizenn evezhiañ.

Ar reolennoù

Ar videoevezhiañ a zo reolennet "strizh" gant meur a lezenn, abaoe ar c'hentañ hini e 1995 anvet *Lezenn Pasqua*, betek hini 2004 anvet *Stlenneg ha Frankiz*. An normoù teknikel a zo bet ivez lezennet e 2009. Diforc'het e vez ar videoevezhiañ diouzh al lec'hfilmañ : an takad publik, an takad prevez gant tud o vonedone pe an takadoù prevez rik. Gant ma vo tud o tont, evel er straedoù, e salioù sport pe dudi, er gourmarc'hadoù, e-lec'h zo implijidi o labourat eo dav kaout aotre ar prefed. Ma vez prevez-rik an implij, da lavarout er gêr, er burevioù, e parkingoù zo, eo trawalc'h diskleriañ e gamera(ioù) er CNIL. Miret e vez an enrolladennoù, sañset, e-pad ur miz d'ar muiañ. Ar sistemoù videoevezhiañ a zle bezañ embannet er stalioù gant ur skritell pe panelloù ha ma vefe en uzinoù e tle an implijidi bezañ kelaouet. Ma faot deoc'h evezhiañ ho tiwaller(ez) bugale e tleit embann kement-mañ er gevrat-labour...

An dafar

Teknologiezhioù ar c'hameraioù a zo liesseurt, lod evit an diavaez, lod evit an diabarzh, infraruz pe get, diloc'h pe fiñvus, e liv pe e gwenn-ha-du, gant zoom pe get, o filmañ pell ha pelloc'h c'hoazh, barrek da heuliañ unan bennak, o filmañ war 360°... Dre vras e kaver 4 sistem videoevezhiañ. Ar re a film war-eeun, kenstaget dre un neudenn ouzh ar skramm, hep ne vefe enrolladenn ebet. Implijet e vez er stalioù zo evit evezhiañ ouzh al laeroñsi e terennoù zo, er salioù-gortoz evit gouzout hag e vez tud o tont...
Ar c'hameraioù niverel a zo e-liamm gant un urzhiataer pe ur smartfon dre ur rouedad intranet pe internet. Ar filmoù a zo kalz sklaeroc'h, resisoc'h eget ar rummad kent. Tu zo enrollañ ar filmoù. Peurvuiañ eo ar re-mañ e kaver er c'hêriadennoù bihan.
Ar c'hameriaoù IP a c'hell kas-degas ar filmoù hag ar son betek un urzhiataer gouestlet, hemañ akuit da zinoiñ finvadegoù, pe trouzoù, da gelaouiñ ac'hanoc'h pe servijoù polis. Enrollañ a ra diouzh an degouezh pe a-hed an amzer. Bez' e c'heller enrollañ plakennoù marilh ar c'hirri, lenn badjoù pe tikedoù, tennañ poltredoù, kontañ niver a c'hirri o tremen, gouzout pegeit eo chomet hemañ pe houmañ en ul lec'h resis, enrollañ komzoù ivez. Ar rummad kameraioù-mañ a c'hell bezañ kenstaget ouzh ur greizenn-goursellout.
Ar c'hameraioù evezhiañ anvet "speredek" e-liamm gant un urzhiataer dre ar 4G, hag a-benn nebeut dre ar 5G, da lavarout dre internet a-dizh-uhel eo ar muiañ implijet er c'hêrioù bras. Diwar ur bank titouroù resis, ennañ dremmoù, niverennoù marilh, ez eus tu, war an taol anavezout kirri, tud
Ar sistem-mañ a vez implijet evit kaout un aotre da vont en ur parking prevez da skouer. Implijet e vez ivez evit kompezañ niver ar c'hirri war hentoù-tro, dinoiñ gwallzarvoudoù war hentoù bras, hag en un doare emgefreek.

Er c'hreizennoù-goursellout, e kêrioù bras d'an ampoent, e fizier c'hoazh el lagad an evezhourien, ar re-mañ o c'hoari gant ar zoom a-hed ur straed a-bezh, o troiata ar c'hamera eus un tu d'egile, oc'h heuilhañ tud zo en un doare emgefreek. Tu zo dezho lenn paperachoù, selaou ivez gwechoù zo, zoomiñ evit tennañ poltredoù pe plakennoù marilh. Sañset, hervez al lezenn, n'int ket aotreet da sellout e diabarzh ranndiez pe stalioù.

A benn arc'hoazh

Tu zo dija naouaat an dremmoù[3] dre ar video hag e vezer oc'h ober un taol-esae e daou lise eus ar PACA e Bro-C'hall. Aotreet e vezer da vont e-barzh diwar e benn filmet en añtre. Er broioù estren e vez implijet en aerborzhioù da skouer. Trawalc'h eo kaout ur bank titouroù savet a-ratre. E 2007 e Bro-Alamagn zo bet graet un taol-esae gant 20000 den o tremen dre tigar Mayens. 60% oute a oa bet anavezet dre ar videoevezhiañ oc'h implijout naouaerezh an dremmoù. Abaoe eo aet da vat an traoù war-raok ha taolioù-esae all a zo bet graet e Stadoù-Unanet betek kinnig lunedoù niverel oc'h embann anv an hini a seller outañ.
E Bro-Sina eo gwashoc'h c'hoazh an traoù hag e vez filmet an dud a-hed an deiz. Evit bezañ "efedus" eo dav kaout tri estaj d'ar framm evezhiañ dre an naouaat dremm.
Da gentañ eo dav kaout ur rouedad kameraioù stank ha ledan, staliet er muiañ posupl al lec'hioù, oc'h enrollañ an dud o tremen (war-droad pe er c'hirri). Gwiadoù-kevnid stank eta, dreist-holl e kêrioù bras.
Da eil eo ret krouiñ ur bank titouriñ (*data center*) e-lec'h 'vo berniet titouroù renket diouzh anv pep hini, poltred, anv, micher, chomlec'h, niverennoù a bep seurt, ha keleier liesseurt. An titouroù-mañ a c'hell dont eus ar frammoù stad (kartenn-anv, tailhoù, caf,...) pe brevez (asurañsoù da skouer), eus servijoù evel Facebook, Twitter, pe lec'hiennoù internet. Adtapet e vez ivez poltriji diwar webkamoù an dud, 2 vilion a boltridi a zo bet tennet eus Yahoo Messenger er Stadou-Unanet etre 2008 ha 2010 !
Da drede eo dav kaout ur poellad dielfennañ nerzhus o respont war an taol.. Kerkent ha ma vo anavezet hemañ pe houmañ, klask warnañ evit abeg-mañ-abeg (laeroñsi, mennozhioù politikel...), e vo tu gervel an archerien ha tapout anezhañ, pe heuilhañ anezhañ a bell... Faltazi ! Paranoia ? Tamm ebet, mont a ra en-dro e meur a vro (Sina, Breizh-Veur, Stadoù-Unanet...)
Bremañ e kaver ivez maered o soñjal mont gant an dron evit gallout heuliañ tud zo met ivez evit filmañ manifestadegoù ha renabliñ ar berzhidi.

Efedusted, pe get

E Naoned zo bet dispignet 3 milion € evit 100 kamera hag ar greizenn-goursellout... Hag 800 000€ ar bloaz evit ar mont-en-dro, gant arc'hant an tailhoù, ez eus tu d'en em c'houlenn. Evit peseurt gounid ? Ur c'hamera simpl, staliet en ur gêriadenn, a goust tro-dro da 10 000 € da staliañ. Daoust hag-eñ e vez postet kement a arc'hant evit skoazellañ ar yaouankizoù dilabour, ar re mac'hagnet gant ar vuhez ?
Ingal e vez goulennet gant Lez Kontoù Bro-C'hall e vefe priziet efedusted ar videoevezhiañ. Ha ne vez ket.
En Aostralia, e Breizh-Veur pe er Stadoù-Unanet zo bet studiet ha priziet implij ar c'hameraioù evezhiañ war an takad publik. Herveze e vefe gwan-kaer o efedusted, nemet e-barzh lec'hioù kloz evel parkvaoù. Dilec'hiet eo bet laeroñsioù bihan pelloc'h. Dre vras eo aet ar felliezh rakjedet pelloc'h, en ur cheñch stumm war-un-dro.
Met n'ez eus kemm da vat ebet evit ar felliezh emdarzhek evel mezverien o terriñ traoù pe tud oc'h en em gannañ. Feur an diskoulmoù goude taolioù fall a vefe laosk a-walc'h ivez, hervez an enkalskerien. An arguzenn enebiñ ouzh an derroristed ne dalvez ket, ne vefe evit gouzout penaos o deus graet o zaol, da c'houde ur wech graet !
Pa vezer divarrek da respont d'an enkadenn, da ziaesamantoù an dud ez eer atav gant ar memes hent, hini skoachañ, dilec'hiañ ha nac'h. Ar videoevezhiañ war an takad publik ne zegas mann ebet a-nevez.
Diboell eo derc'hel da vont gant an hent-mañ hag evel ma lavare Albert Einstein : *"Ar follentez, ober atav ar memes tra gant ar spi kaout un disoc'h disheñvel"*.
Tu zo d'en em c'houlenn hag e vo tu c'hoazh staotañ ouzh ur wezenn pe en tu all d'ar c'hleuz hep bezañ paperet !
Un dra re sirius eo ar videoevezhiañ evit ma vefe fiziet en dileuridi evit ober war e dro...

Françoise Le Barasec'h

[1]*felliezh déliquance*
[2]*greizenn-goursellout station de supervision, centre de surveillance*
[3]*naouaat, naouaerezh an dremmoù/ dremmel reconnaissance faciale*

Bro-Gembre

PETRA ZO NEVEZ E CAERDYDD* ?

Ha ma yahec'h da vevañ ur prantad en estrenvro get ar soñj deskiñ ur yezh arall ? Setu dres ar pezh am eus divizet ober e penn-kentañ ar blez-mañ. Er pennad-mañ e kontin peseurt mod em eus bet tro d'ober muioc'h anaoudegezh get bed ar Joniged.

N'eo ket dre-zegouezh m'on en em gavet e Caerdydd. Diwanet eo ar soñj ennon gouestlañ un nebeud mizioù a-benn deskiñ da vat yezh ar vro da heul ober anaoudegezh get familh Gwyn Griffiths am boa sevenet ur poltred anezhañ evit Skol-Uhel ar Vro warlene.
Ne vehen ket daet da benn a dennañ kalz traoù ag an danvez kembraek ma ne vehen ket bet skoazellet get un nebeud hiniennoù, en o mesk Pascal Lafargue, Eleri Griffiths pe Aneurin Karadog.

Ar Jonig diwezhañ

Paskal Lafargue eo an hini en deus kinniget din mont da welet ar Jonig diwezhañ amañ e Caerdydd ha moarvat er vro en he fezh ivez.
Brudet eo ar Joniged e Kembre pa oa krog ar c'henwerzh dibar-se get paotred an ognon en 19vet kantved. Emañ Patrick war ar vicher atav. Ul labour rannvlez eo. Mont a ra en-dro da Vreizh tro kreiz miz C'hwevrer ha distro e vez e Caerdydd kentizh evel penn-kentañ miz Gwengolo. E takad Rosko e pren an ognon d'ar beizanted ha gwerzhañ anezhe d'ar Gembreiz asambles get kignen ha chalotez.

Gwir eo, n'eus ket par da ognon Rosko ha goztozet e vezont amañ bep blez get mall. Tremen a ra Patrick hag e gomper Yann a di da di, war-hed karterioù ar gêrbenn ha pelloc'h c'hoazh. Gwerzhañ a ra e varc'hadourezhioù o tont a Vreizh war ar marchadoù ivez, evel hini kozh Abergavenny (*marchnad y Fenni*), pelloc'h en Norzh, war bevenn ar park broadel *Parc Cenedlaethol Breconcs Brycheiniog*. Teir gwezh e vez kinniget an ognon d'ar memes tier hed-ha-hed ar prantad gwerzhañ.

P'eo chomet un nebeud anezhe diwerzh e ya ar bare get ar "van" d'an tier arall eo merket o chomlec'h resis anezhe war ur c'harned bet leuniet get ar patron a vlez da vlez. Dav eo anzav n'eo ket aes didoueziañ an holl dier pa hañvalont bout heñvel-poch an eil doc'h egile. Pa vez leusket ar pennoù-ognon en ul lec'h fresk ha sec'h ha lakaet a-istribilh e c'hellont bout miret e-pad mizioù.

Gwyn Griffiths

Skrivet en doa Gwyn Griffiths ur bern levrioù diwar istor ha buhez paotred an ognon. E 2013 e oa aet da ezel Kenvreuriezh Ognon Rosko hag eñ bet intrudu war ar raktres sevel Ti an Ognon eno. Anavet mat en deus bet Patrick anezhañ, aet ma oa war ar vicher da heul e dad-kozh. Goude studioù e skol an arme e Pariz eo aet war studioù Istor e skol-veur Brest. Tonket e oa da vont da gelenner mes da heul tremen ur prantad vakañsiñ o reiñ un tamm dorn d'e dad-kozh ha tapout e c'hopr kentañ en deus divizet mont war ar vicher da vat ha n'en deus ket diskroget a-c'houde. Hiniv-an-deiz e vez kaset ar pennoù-ognon get ar c'harr-samm. Karget e vez ar c'hezeg-treut en-dro bep taol hag an hezougell get ar Joniged. Gwezharall e veze karget ar beloioù kalz pounneroc'h.
Tra ma veve e dad-kozh e lochennoù pe tier dirapar evel ma rae al lod brasañ ag e gensorted en deus gellet-eñ, Patrick, prenañ un ti e kêr. Bamet on chomet p'en deus kinniget din mont da werzhiñ ognon getañ a-hed straedoù karter Pen-y-Lan ar wezh kentañ.
Ober a rin al labour 7 gwezh, da lâret eo 7 troiad noz en holl, e meur a ranngêr evel Fairwater, Llandaff, Radyr pe Dinas Powys, ur gêriadenn ma vez kalz pitaoded o vevañ enni. Tremenet e vez a di da di o skeiñ pe o seniñ doc'h an nor da c'houbanwel-noz. War-dro 2,8 kilo eo pouez ar strobad ognon. Lod pratikoù a vez o c'hortoz ar Joniged (Sioni winws) bep bloaz, abaoe rummadoù ha rummadoù.

Ur skiant-prenet ken saourus hag en deus roet din da vevañ darempredoù bet bevet get an holl baotred arall a-c'houde degadoù ha degadoù a vlezadoù a-hed an istor kumun da Vreizh ha da Gembre. Tro am eus bet da gomz e saozneg, e galleg, e kembraeg hag ur wezh e brezhoneg un tammig ivez.

Eric Gudenkauf

Da vout kendalc'het...
*Distaget e vez an *"dd"* e giz ar *"Th"* saoz.

Labour skolial

PARIS 4 / 13

Al Louvre gwelet eus tu ar stêr hag eus pont ar Roue.

Mirdi al Louvre

Ur c'hastell-kreñv a oa bet savet gant Philippe-Auguste adalek 1204. Pep piker-mein a verke e vein bet kizellet gantañ gant un arouez : ur galon, ur groaz... E fin e zevezhiad labour e veze paeet anezhañ hervez an niver a vein bet stummet gantañ. Ur palez evit roueed Bro-C'hall eo bet al Louvre e-pad meur a gantved ha pep hini a lakae d'ober labourioù nevez. Ur mirdi eo deuet da vezañ e 1793 war-lerc'h an Dispac'h bras. Achuet e oa bet e 1858 gant Napoleon III. Ret eo ober ur valeadenn a 17 km evit gwelet an holl oberennoù kaer diskouezet. Er mirdi ne weler nemet ur c'hard eus an holl draoù prizius bet dastumet. E Lens, e norzh ar Frañs, hag e kêr Abou Dhabi, kêr-benn an *Émirats arabes unis*, ez eus bet savet mirdioù nevez anvet ivez « Le Louvre ». Prestet e vez dezho darn eus an oberennoù hag a zo e mirdi Pariz.

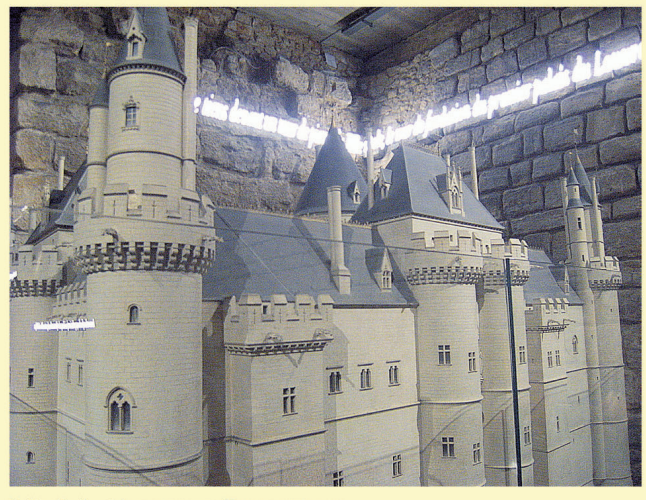

Kastell al Louvre er Grennamzer.

Pennadoù tennet eus Taboulin « Pariz » 2014, gant Skolioù bublik Plounevez ha Diwan Pariz, TES Ti-Embann ar Skolioù – tes@ac-rennes.fr – 09 72 34 41 83 – www.tes.bzh

GANT FRILOUZ

GERIOÙ-KROAZ

k489 *gant J.-F. Peden*

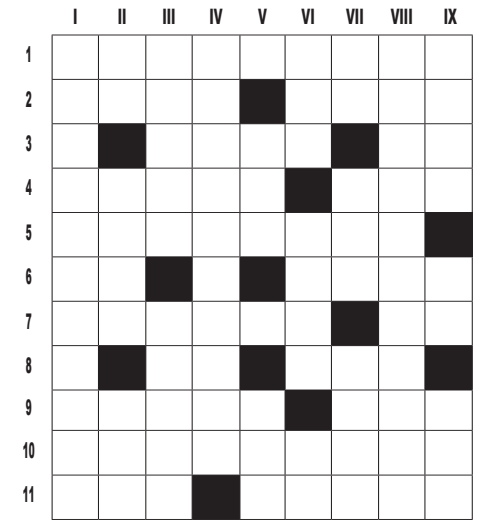

A-BLAEN :
- 1. Anuz-dall a vez graet eus al loen-se ivez (daou c'her 4/5).
- 2. En o c'hreiz. Iskis eo doareoù hag emzalc'h an istrogell-se.
- 3. Stêr Kemper. Evel emzalc'h an orio.
- 4. Divizout ober ur wech all, diwezhatoc'h. Evel-se (daou c'her 1/2).
- 5. Digeriñ a raent un (n)ant.
- 6. Nann e bro Shakespeare. Pezh-dilhad an troad, lakaet e-gin.
- 7. E nep lec'h. Dozvet gant un evn.
- 8. Bezañ bremañ. Oabl, oabr.
- 9. Prenestr bihan an doenn. "A lavaras", en un diviz.
- 10. Digoret ha serret gant ur surjian.
- 11. Ger ebet ne zeu er-maez eus e c'henou. Boudal a ri.

A-SONN :
- I. Benveg ar mañsoner (daou c'her 7/4).
- II. Ger-mell. Skuizhder deuet diwar ul labour didalvoud. Roue Alfred Jarry.
- III. D'ar 14 a viz Here war an deiziadur. Begataet.
- IV. He gwelet a reer, a-wechoù, pa vez koumoul skorn dirak al loar (daou c'her 6/4).
- V. Ez. Kontrol un asant eo.
- VI. E-kreiz hini an Olifant emañ Yamoussoukro. Un doare all da lavaret e rae erc'h.Laka un doenn.
- VII. Penn ha dibenn al labouradur. N'eo ket ar c'horf. Etre Gwengamp ha Lannuon.
- VIII. Mont a raen a-enep an argaderien.
- IX. Ober a rae ul le. Arouez al litiom. Evit geriañ al lec'h m'emañ o chom un den (daou c'her 1/2).

SUDOKU..... *live etre*

7				5	2		1	
				3				9
9	1		8					5
1					3	8		
	3						7	
		5	2					3
3					7		6	1
2				6				
	9		1	8				4

Diskoulmoù

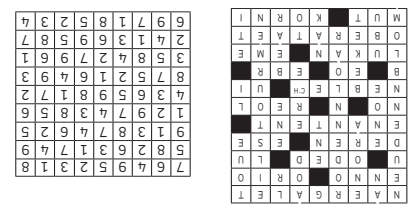

DA LENN

CONSTANCE DE BRETAGNE (1161-1201)

Gant Eric Borgnis Desbordes

608 p. ; Yoran Embanner ; 25 €

Dukez Breiz e oa Constance, ha kalz dianavoc'h eget Anna, sklaer eo. He zad 'oa Konan IV, ha war-lerc'h e zilez e teu ar plac'hig, pemp bloaz dezhi, da vezañ dukez d'he zro. Dimeziñ a ra e 1161 gant mab Roue Bro-Saoz, a zo anvet Duk Breiz. Mervel a ra eñ yaouank a-walc'h, ha chom a ra ar galloud etre daouarn Constance, ken ma vo he mab Arzhur (anvet en enor da Roue an Daol Grenn) war an tron e-unan.

Dre urzh Richard Kalon Leon, fuloret-ruz o welet ar galloud o pellaat outañ e vo toullbac'het an intanvez yaouank. Trubuilhoù vo war-lerc'h etre hi hag ar Pab, ha skarzhet eo an Dukez eus an Iliz. Diaes eo eviti derc'hel he bro pell ouzh krabanoù roueed Bro-C'hall ha Bro-Saoz, ha ret dezhi bezañ fin a-walc'h ha treuzkaset e vo Breizh d'he mab. Itrikoù a bep seurt a vo.

Dimeziñ a ra, un eil gwech hag un trede gwech. Kudennoù politikerezh an amzer a vo : kaout mignoned evit en em zifenn, bezañ trec'h war an enebourien, ken niverus ma 'z int. Marvet eo d'ar 4 a viz Gwengolo 1201.

Dedennus eo ober anaoudegezh gant ur vaouez ken speredek hag hi, daoust d'al levr bezañ tev ha leun a zarvoudoù, bras ha bihan.

Diaes a-wechoù en em gavout e-touez kement a dud o anvioù damheñvel unan diouzh egile hag e-touez lignezoù ken luziet. Ul levr evit ar re a blij dezho istor Breizh ha poltredoù tudennoù kreñv. **LL**

SKINWEL

Brezhoweb TV

UN EIZHVET KOULZAD EUS AN ABADENN FOETERIEN A VO FILMET E RUSIA AN HAÑV A ZEU.

Emañ Gwengolo Filmoù o prientiñ ar c'houlzad nevez hag o klask danvez kenstriverien. An eizhvet koulzad-mañ a vo filmet ***etre ar 16 hag ar 26 a viz Eost. 3 skipailh disheñvel a gemer perzh****, unan gant div blac'h, unan plac'h/paotr hag unan gant daou baotr. Ret eo bezañ ouzhpenn 18 vloaz evit kemer perzh met n'eus ket a vevenn oad war-lerc'h. Er c'houlzadoù tremenet n'eus ket bet morse tud en tu-hont da 30 vloaz met laouen e vije produerien ar c'hoari da gaout kenstriverien a oadoù disheñvel. Ret eo bezañ yac'h memestra ha mat eo kaout ur sportour er skipailh ivez* ***An enskrivadurioù a vez kemeret dre skipailhoù.*** *Ret eo kas* ***CVoù hag ul lizher emginnig d'ar chomlec'h-mañ: foeterien@gmail.com Betek ar 15 a viz Meurzh*** *e c'heller en em enskrivañ.*

TUTO BREIZH (RANN 7) BON SPLUJEREZIOÙ AN ORIANT

Evit seizhvet rann Tuto Breizh eo en em gavet Juliette gant Gael Briand hag Yves Mervin 'ba' bon splujerezioù An Oriant, evit kompren 'blam' da betra e oa ken pouezus al lec'h-mañ, deuit war e lerc'h e-bourzh ul lestr-spluj ! (5,48 mn)

www.brezhoweb.com

Frañs 3

BALI BREIZH *(10e45)*

YANN-FAÑCH KEMENER, TREMEN EN UR GANAÑ *(52 mn)*

Sevener : Ronan Hirrien. Yann-Fañch Kemener en deus gouestlet e vuhez d'ar c'han e brezhoneg. Unan eus mouezhioù anavezetañ Breizh eo. Goude 45 bloaz war ar vicher kaner e kont deomp e hent dibar.

france3breizh.fr

SKIANTOÙ

Jean-Michel Sanner

HACHIMOJI

Setu ur ger e japaneg a dalvez war un dro “eizh” ha “lizherenn”, ur ger valizenn e gerioù berr.
Evit gouzout hiroc'h diwar ar gerioù malizenn, kit da lenn ar varzhoneg *Jabberwocky* savet gant Lewis Caroll. An dra iskisañ am eus lennet a-viskoazh ha da viken sur a-walc'h ! Troet oa e brezhoneg war am eus klevet.
Evit dont en-dro war traoù sirius an danvez skiantel e ouzit tamm-pe-damm eveldon eo diazezet pep boud bev war an douar war framm an TDN, hag en ur mod resisoc'h war ul lizherenneg peder lizherenn GTAC a zo elfennoù diazez ar c'hod genetikel. Ha gallout a rafed sevel ur sistem disheñvel evit krouiñ boudoù bev ?
Setu ar pezh zo deuet a-benn d'ober skiantourien zo eus Florida, hag embannet gante o labour er gelaouenn *Skiant* a viz C'hwevrer. Deuet int a-benn da sevel ur sistem damheñvel gant eizh diaz. "HACHIMOJI" eo lesanvet ar sistem. Ouzhpenn ar peder lizherenn anavezet, ez eus ennañ peder lizherenn all lesanvet ZSPB !
Koulskoude, petra an diaoul

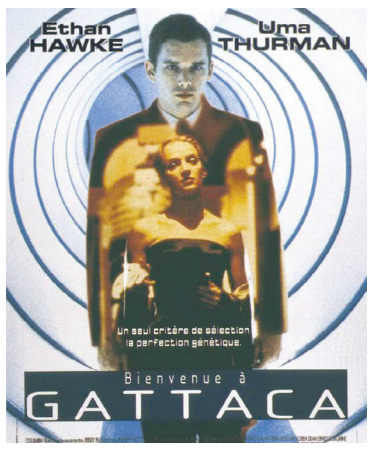

eo perzhioù ar sistem-se a lak anezhañ da vezañ ur sistem diazez evit boudoù bev ?
Da-gentañ ez eus ar varregezh da virout titouroù hag a zo efedusoc'h ha stankoc'h zoken gant eizh lizherenn. An eil tra zo ar varregezh da gas an titouroù da volekulennoù all.
Deuet eo a-benn ar skiantourien da sevel un TRN (Trenkenn Ribo-Nukleikel) gant ur mont-en-dro damheñvel ouzh TRN ar boudoù bev war an douar gant meur a gefridi, hag hini an TRN kannader ha produiñ proteinoù...
An trede tra an hini eo zo barregezh ar framm-se da broduiñ un efed a vo miret ha treuzkaset dre vekanik an dibab naturel. Prouet zo bet gant ar skiantourien ‘oa moaien da lakaat ar molekulennoù da broduiñ un efed war molekulennoù all.
Ar pevare tra zo ar varregezh da emdreiñ dre mutadurioù sturiet gant ar chañs evel ma c'hoarvez gant genom ar boudoù bev ha mirout war un dro ar framm diazez evel ma vez graet gant rod-viñs an TDN. Deuet eo a-benn ar skiantourien da dizhout ar perzh-se.
Mankout a ra ar pempvet perzh, a-bouez, eüruzamant, marteze... Barregezh ar sistem an hini eo da vezañ emren, da gavout pourvezioù ha da adskoueriañ. Ha pell emaomp eus se, war a lavar ar skiantourien.
Ho pal dezhe ‘vefe kentoc'h krouiñ molekulennoù nevez dre mekanik an dibab naturel evit parañ ouzh kleñvedoù zo da skouer.
Donemat e GATACA ‘oa titl ur film brudet savet gant peder lizherenn ar c'hod genetek : GATC. koulskoude e vank marteze lizherennoù all bremañ ha ret vo krouiñ un anv nevez.
Setu ivez un danvez a-feson evit ur film brav !

SINEMA

Jean-Claude Le Ruyet

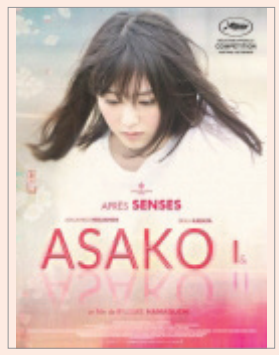

ASAKO I & II

U film franko-japanad sevenet gant : Ryûsuke Hamaguchi (2019)

Masahiro Higashide, Erika Karata (1e59)

Lâret en doa un den fur bennag e oa posubl kompren ar bed dre selled hebkén dre doull e fenestr. Ema ar skrammoù braz ha bihan hiziw fenestroù burzhuduz a c'heller moned, dreze, da furchal e meur a gorn heb fichal an disterrañ.
Ar re gozh, en ho c'hornioù-bro, ne veze ket pell o dremmweloù. Setu perag ne oant ket bet oll fallgoutant p'o doa gwelet tourterion safaruz é tistruj ar gerzhier hag ar gwez a barrae doute a spurmantiñ kêriadenn o voazined, ti o amezeion.
En un taol e oa daet o bedoù da voud frankoc'h.

Gant ar film-mañ, tapet ar priz braz ispisial gantañ e Cannes e 2018, eh aomp da vale er Japon, Japon ar yaouankiz pa vez ar garantez gant he nevez-hañv. Desket e vo ganimp lâred *"Kampay !"* (Yec'hed mat !), *"Aligato"* (Trugarez) ha traoù evel-se. N'eus ket dober a galz a dra evid en em santiñ tost douzh ar broioù estren ha d'o zud. Pa seller mat, ne vez ket kavet kalz a dra dishañval-mik, e gwirionez, a vro da vro. Dreist-oll hiziw an deiz. Daoust da se, memestra, e chom bro ar Sav-Heol unan e-mesk ar re zishañvallañ evidimp. Mez er munudoù kentoc'h, rag evid ar braz e vez kavet ar pezh a vez kavet amañ : trenioù hag otoioù evid bale, parapluioù douzh ar glaw ha m'oar-me c'hoazh.
Mez e ton ar yezh, e jestoù zo, e fesonoù d'ober, en darempredoù etreze (da lâred eo, dreist-oll, er mod ma kenvéw an dud), e weler kemmoù heverk.

Istoer ur plac'h yaouank eo, Asako, daet da voud sod gant ur paotr braw, Baku. Ha disi o emglew, parfed c'hoari o c'horfoù (rag war an douar e c'hoari ar c'horfoù ar lod pennañ er garantez. Goude, er bed arall, marse e vo skañvoc'h an traoù : huneet em boa ur wezh e oa kalz tommoc'h an traoù en trehont c'hoazh eged amañ ! Gwelet e vo...).

Kariñ a ra Asako he dous neuze, evel ma c'heller kariñ pa ver inosant. Ha gwir eo ema ar paotr unan hag ar re a c'hell entaniñ meur a galon dener. Ar pezh a zo, ne bad ket pell o deizioù kumun : un deiz eh a kuit Baku heb distroiñ.
Daou vloaz goude en em gav Asako gant ur paotr arall hag a denn fasibl douzh an heni kentañ, mez n'eo ket Baku. Goude boud termet hir a-walc'h, en em stagañ a ra Asako doutañ memestra. Ha troiñ a ra an deizioù ha diskoueziñ a ra an traoù boud madig a-walc'h etre an diw durzhunell.
Mez e penn Asako n'eo ket bet ankouaet Baku, ha pa za hennañ d'en em ziskoueziñ en-dro, deg vloaz goude, e trejeboul kalon ar plac'h.

Siwazh, diw garantez evid ar memez plac'h, aze eh eus unan re ! Lâret e vez e c'hell an den kariñ an ollved a-bezh, an natur a-bezh. Mad. Mez klaskit henn ober gant ar merc'hed...
Kariñ diw, teir flac'h war-un-dro : diouzhtu e tay diaezamantoù. Ha pa gar ur plac'h daou pe dri faotr e vez ur sort. Peb unan en deus c'hoant da voud an heni karetañ ; ne gav ket bourrabl rannañ e bemdez gant un arall mar n'eo ket e zous pe he dous. Leun e vez ar journalioù a istoerioù karantez a dro da fall a-gaoz da gement-se.

Amañ ne dro ket da fall. Mez er Japon, evel e peb lec'h kredabl, e rank peb unan lakaad urzh en e santimantoù mar fell dezhañ boud trankil a-walc'h gant e garantez.
A-benn ar fin, an heol, gant e dro pemdez, ne wel en diaz nemed darvoudoù hañval gant karantezioù an denion, e Brest, Berlin pe Osaka...

RBG Radio Bro Gwened

Selaouit ar pennad-mañ war Radio Bro-Gwened. Bep gwener da 7e45 hag adskignet da 5e da noz. Pe dre an internet war www.radiobreizh.bzh : radio bro gwened > sinema

GOGOLIG, AN DRO GAMM

Gant Jean-Louis Busson

D'ar skol n'on ket distroet... 'Oa ket im[1] deus outon ken... Koll krañch, koll boued, koll amzer 'vefe... Setu 'b'ar gêr 'chomen, ga' Mamm-gozh ha ga' ' c'hi...
- "Ma 'n'eus ket im ar skol deus outañ n'o ket im an arme ve[2]", en doa lâret an aotrou maer da Vamm-gozh...
Kontant e oa, 'vat..
Gast ! Skarzhet 'oa bet ar mestr 'vez, n'onn[3] ket da belec'h, ha deu't ur mestr nevez... Hemañ a oa unan, 'vat... Ha kanañ 'rae 'ba'n iliz... Ha 'faote ket dezhañ klevout brezhoneg ' nep lec'h... pa vie[5] 'chuit[6] ar skol e ouie mont da guzhañ n'eus forzh pelec'h, gwechoù 'kreiz al lann, gwechoù all 'dreñv un ti bennak, 'dreñv ur voger, n'eus forzh pelec'h pa lâron[7], mil lagad vie graet deus outañ, ha ma kleve brezhoneg gant ur bugel bennak e vie skoet gantañ... Ha kontant an dud, 'vat ! Gant hemañ 'vo desket hor bugale! Ha den ne save e c'her da enebiñ, pe kennebeut... Ar vugale ne vijent klevet mui o c'hoarzhin, ha 'gredent ket neu[8] mont da neizhata, da laer' avalou, da granketa, na da c'hoari foot, penaos nije[9] graet e galleg... dre ar galleg e ranker sentiñ ha tra ken... Setu e oa kontant ar re gozh... Peoc'h e oa 'ba'r vro... Ha labour 'vez..
Me a blije din sell' deus ar mor, deus an erinoù, klask penn ma zad 'b'ar c'houmoul, ha soñjal... 'Liesik a-walc'h 'teue Mimi Lagad Dreuz da gontañ kaoz ganin a-raok mont d'ar gêr... Ha pa oa moged 'tonet diwar toull kreiz Tunve ar mor sabl e ouien lâret dezhi "Poent mont da drapañ[10] koan, 'ma' soubenn. Tunvezh wan[11] tan ganti". O dousik-dousik ez ae ar vuhez ganeomp, hag un abardaez hon noa gwelet Fañch Maout ha Soaz Blev Ruz o tiskoachañ 'dreñv lochenn Tunvezh, ha Fañch da bignat diarc'hen war an doenn, e bont digor bras gantañ, hag eñ da zizouriñ dre doull an oaled, ha c'hoarzhadenn gant an daou, Che' malivurus, gant ar vezh... Ha Tunvezh er-maez, o vallozhiñ ken e vallozhe nei[12], hejet he forc'h ganti, hag ar re all redek kuit en ur ober goap, o daoulin deus o chink...
"Sant Tujenn ! Boulc'hurun, 'laron gin'dra[13] da Vimi. 'Benn arc'hoazh vo cheñchet ton !"
Petra ober, petra ober ? 'Pad an noz dan[14] al loar am 'oa soñjet. O tiroc'hal 'oa Mamm-gozh, o choual 'oa ur gaouenn, o kanañ an avel dreuz er barroù ivin ha me o c'hortoz an heol da darzh' an noz...
Da gan an eostig ' voen savet, deustu[15] da lochenn Tunvezh, ur pal ganin war ma skoaz...

[1]*ezhomm*
[2]*ivez*
[3]*n'ouzon*
[5]*veze*
[6]*echuet*
[7]*lâran*
[8]*anezho*
[9]*o dije*
[10]*tapout*
[11]*war an*
[12]*anezhi*
[13]*e-giz an dra-se*
[14]*dindan*
[15]*diouzhtu*

GOGOLIG, AR RESPONT

Gant Jean-Louis Busson

Ur sizhun war-lerc'h 'voemp gorzeet[1] brav ga' Mimi war geot flour pag[2] eo deuet ar staoter war wel, asambles ga'r pikez blev tan... war o fouezig ez aent o-daou,war o chouchounou[3] kazh ... Wa'n' trebez e oa ar chidhouarn, ka'i sur, ar moged anezhan i tiflukan goustad, valouar[4] birinig 'mechañs,
- O, 'lâre Tunvezh, pinvidik eo an dud bremañ. Aes 'vez kaout birinig, sell ta, birinig pezh a gar zo bremañ, ken a lammont an eil war egile, leun-tenn ma sailh ganin dija...
Al lochenn e oa sailhoù bras a bep tu anezhi, sailhoù bet kaset d'an aod ga'r mor, ha dastumet ganti goude... 'Mod all e farde kolieroù bigouled liesliv a vijent gwerzhet d'ar Barizianed 'pad an hañv... O klemm 'vije ket klevet... Morse...
- Ar re glemm neus[5] ken mervel, 'lâre..
- Sav da bouez buan, 'lâras Mimi, ma yimp da gelaouiñ moereb Tun'
- O, respontin gin'dra[6], ret[7] ket bil, Mimi. Bremaik vo dibaboret ar maout... Gwel' rafec'h, latermaji vo, ha 'vi' netra, netra tout... Hihihi....
Tostaat 'reas ar maout ouzh al lochenn. Soaz 'chomas on timmig[8] war-lerc'h, memestra. 'Faote ket dezhi sell deus ibil paotr ar stroazh. Petra 'n 'ije lavaret an dud ? Ga'r vezh... Krog e oa da zilasañ, ha pag edo en e soñj sallañ ar birinig, e tigoras genoù boultouz an erin, ha lonket Fañch paour gantañ, 'ba' deon ur foz-bleiz e oa, goabrennet tout ga' moudennoù, broenn, traezh, hag all, ur foz dezhañ daou vetrad donder...
- Che', 'spontas Mimi, pe' zo c' hoarvezet ?
'Ba'n toull 'oa kouezhet,hihihi, toull an ifern, hihihi !
- Malivurus, lâr hi, ha torret 'vije e goûg gantañ, tram[9] gwalenn e gein ?
- Ret ket bilou, ta Mimi, an toull-se zo traezh tout, ha traezh moen[10]..'no ket droug nin[11]... Aon ne lâron ket. Hihihi... Valesa12 yal[12] ket mui da jigardi[13] moereb Tun'..
Ha keit se e tilamme ur geben grwac'hellet deus he zoull, ur geben liou raden sec'h lagad glaou, luc'hed tout 'ne'i, hag an douar da grenañ, hag ar maout da vlejal, o lamm-dilamm 'vi' dont maez, blejal 'rae nin, mod un oc'h tiweet[15], Sant Tujenn!
Ha moreb Tun 'tont dezhañ, hag hi peg 'ba' ur sailhad, ha bidigomploukplouk 'b'an toull, hag ur sailhad gaoc'h 'voe, kaoc'h loe[16], heman zo kaoc'h fezfall[17] vat.
- N'eus ket gwashoc'h, ha ha, ha, a ziskane Tunvezh. Deus en-dro 'sallañ din ma soubenn, loen vil, bez' zo c'hoazh.Hag hi da beg' 'barzh ur sailhad all.
- Ha ha ha, ka'i[18] sur 'teus ket oac'h[19], loen vil, setu, dal.
Ha splitschsplouffleich, bou'elloù[20] pesked 'b'an toull,
- Ha ha ha, 'Blij ket dit kirjarrouz[21] ar vibenn[22], ha, ha.
Hag hi peg 'ba' ur sailh en-dro,
- Gwell dit soubenn a' c'hig mentrea[23], maget mat out 'ba' Kerflouz, re vaget bihan jujet[24] trap 'ta, ha kurun ha kurun, en anv Doue hor sikouret, sell ta ur saillhad leun eo, leun diwar ma foan, leun diwar ma c'hwezh, leun diwar ma labour, tout 'pezh zo 'barzh' zo diwarnon, ma c'horf ha ma gwad eo, ha kompren a ri, dal ta.. hag hi chintri[25] outañ he sailhad stroazh ha kaoc'h...
Ur wech goullonderet ar sailhoù, e sioulaas Tunvezh. Ar mor sabl, ruilh ar bili 'vie klevet en-dro, du-hont deus tu sant Trevel e c'harmas ur skandillig, a-ziabarzh ar foz e save mogedennoù ha c'hwezh an nennengn ; ha fronkadennou logodennig... ha dislivet Soaz blev ruz.. e foñs an toull e oa ur c'hrouadur spontet o leñvañ, o krenañ, rodellet... Ranngalonet 'voen...
- Tenn 'nin deus aha[26], a chuanas Mimi din, buan..
Hag hi da Dunvezh,
- Marteze e kasfec'h din, marplij, moreb, pilhoù roget, ma walc'hin nen[27]...
Ha Tunvezh ar mor sabl, fuloret, naetaat an tamm bafase, biskoazh kemend all! Koulz gwalc'hiñ ur morian !
- Keme[28],Moereb, foar[29] mat, korf ha gwad hor Salver zo deus pep bugel ..
- Hemañ n'eo ket ur bugel, diwar laou n'eus ket c'hwen, diwar razh zo ra'edenn[30]..
- Ha diwar maout zo oan, moereb, oan Doue. Ma ' garomp ket ne'añ 'yelo gant an diaoul..
- Santez Anna, 'lâras-hi. Ar plac'hig-se zo re a veizh 'ba'enni. 'Vevo ket pell 'ne'i...
Hag hi kuit d'he zoull goz kozh, ha distreiñ un nebeud goude, pilhennoù dakonet dambrop ganti,
- Dal, plac'hig, 'lâr hi, hag he daoulagad d'an nec'h. Pardonit deomp hor pec'hedoù ha d'ar re o deus pec'het ouzhimp... Ar peoc'h a vag ar peoc'h... Koulskoude, diwar maout 've' maout, 'lâr hi..
- Che' malivurus, lâren, en ur dizontañ Fañch, drein ha spern zo 'b'ar goueled.. Piv an diaoul... Santa' Beu'eg an douerchenn[31]!!

1*gourvezet*
2*pa 'z*
3*chaosonoù*
4*avaloù-douar*
5*n'o deus*
6*e-giz an dra-se*
7*rit*
8*tammig*
9*peotramant*
10*moan*
11*anezhañ*
12*evel-se*
13*yelo*
14*chigardiñ*
15*evaet*
16*leue*
17*c'hwezh fall*
18*kazi*
19*a-walc'h*
20*obouzelloù*
21*kizhier rous (pesked)*
22*roc'h e Sant Wenole*
23*marteze*
24*moumounet*
25*strinkiñ*
26*aze*
27*anezhañ*
28*kement-se*
29*c'hwi 'oar*
30*razhedenn*
31*an dorchenn*

PRIZ AR YAOUANKIZ : MAINA MALLEJAC

Ya ! : Maina, e 2012 e oas bet trec'h evit priz ar vugale, ha resevet 'poa ho priz e skol Diwan Tregon. Penaos 'poa bevet ar gejadenn ?
Maina Mallejac : Plijadur vras 'm oa bet o kemer perzh er genstrivadeg e pempvet klas. Soñj 'm eus e oan laouen bras, 'blam' e skriven kalz dija, met evidon-me ma-unan. Neuze ne ouien ket tamm ebet e plijfe ma istorioù da dud-all. Hag ar gejadenn oa bet plijus ivez, 'benn ar fin ne oan ket kalz koshoc'h eget ar skolidi, setu eo bet aes a-walc'h kontañ kaoz ganto.
Ya ! : Sot out gant Harry Potter atav ? Petra en doa degaset dit lennegezh JK Rowling ?
M. M. : Ya, plijet-bras on atav gant Harry Potter. Gant lennegezh JK Rowling 'm eus desket e oa al lennegezh ur benveg evit rannañ gant ar re all ar pezh a zo en hon ijin.
Ha kement he deus lakaet JK Rowling ac'hanon da hunvreal ken ma 'm eus bet c'hoant, war-lerc'h, klask ober ar memes tra.

Ya ! : Petra a blijfe dit kaout, ha n'eus ket, e lennegezh Breizh ?
M.M. : Marteze ul lennegezh tostoc'h ouzh ar pezh a blij d'ar re yaouank, bandennoù treset evit ar grennarded hag an dud-gour, mangaioù ha levrioù skiant-faltazi da skouer.

Ya ! : E 2018 out bet trec'h e Priz ar vugale gant *An euzhvil gwir* dirak bugale an Oriant. Perak e oa disheñvel ar gejadenn ?
M.M. : Ne oa ket ken disheñvel-se, plijadur vras 'm eus bet ur wech ouzhpenn hag aes e oa bet toullañ kaoz ganto ivez.
D'am soñj eo mat lakaat ar re yaouank da skrivañ evel ma oan bet lakaet d'ober e pempvet klas 'blam' ma oar ar re yaouank gwelloc'h ar pezh a blij dezho lenn eget an dud-gour.

Ya ! :Da raktresoù war ar stern : filmoù, skridoù, beajoù ?
M.M. : Evit poent e tremenan kalzik a amzer d'ober fotoioù a lakaan war-lerc'h war internet. Ma mignonez Klervi he deus krouet ur chadenn Youtube evit deskiñ keginañ e brezhoneg, ha sikour a ran anezhi evit filmañ ha frammañ ar videoioù." Rekipeoù Klervi" eo anv ar chadenn *Youtube*.

FC

E gallaoueg

DERRE, DRERE

Régis Auffray

Anet je vâs vous caozer du *derre*. Le *derre*, c'ét le contrére du devant.

Le derre c'ét de méme q'on dit dan l'Ile-e-Vilaine. Pareme : Je vâs devant de poû de chaer derre. Se qhuter derre un pië de chéne. La reûe de devant e la reûe de derre. Dan les Côtes-d'Armor galézes i dizent *derrere*, *derrelle*, *drere*. Ça done : Se qhuter drere un pië de chéne.

Dan le Morbihan galo e la Louere-Atlantiqe i dizent ben des fais *dariere* ou *dâriere*. Ça done : Se qhuter dariere un pië de chéne. C'ét de nature cé yeûs i dizent *davant* e la *davantiere* en pllace de *devant* e la *devantiere*.

Més d'eyou qe vienent l'adverbe *derre* e tous les aotrs de sa parentelle ? I vienent tertout du Môyen Âje eyou q'on dizet *deriere* o un r tout sou. Je devinons le mot de la langue francéze q'ét tourjou perzente par-derre. On ne devire pâs l'istouere.

Tiens, j'ouvere eune parentéze. Cant on joue és pieces par eqhipe, és palets su pllanche, le sien qi joue derre ét le sien qi joue le dârain dan l'eqhipe (i det étr un bon tirou pour retourner le jeu). La c'ét core simpl. Més si un jouou vous dit qe sa piece, son palet, ét derre le métr, de cai, qhi q'i veût dire ?

I vieût dire q'il ét entere le métr e vous, devant vous ! Defi'ous... C'ét come avair eune idée ao runje, eune idée par-derre la téte. Les siançouz des bouyaos de la téte vont diront qe le sietâ de la sonjerie n'ét pâs derre la téte, il ét dan le chuchot, dan le devant de la téte...

Terjou t-i qe *deriere* venet du latin de su le tard *dērĕtro*. J'alons detâiller le mot-la. *Dērĕtro* su son devant contient la perpôzicion *dē* qi servet a renforcer l'adverbe *rĕtro* en latin cllâssiqe.

On va caozer mézë du mot-la *rĕtro*. Dan cai, dan qhi qe ça vous fét-i sonjer ? Le retro, seben !

Le retro astoure c'ét de cai qi nous aïde a vaer par-derre cant je somes en vouèture sans detourner la téte... Hé ben, le latin cllâssiqe *rĕtro*, ça vlet dire *"par-derre, en ariere"*. I tet compôzë de la téte de mot rĕ- qi vlet dire *"en ariere, de retour"* q'on retreûe astoure den hardi de mots *retourner*, *reveni*, *revirer*, e ben d'aotrs de méme. E i tet compôzë (je reviens su le *rĕtro* latin) de la coue de mot *-tro* q'on retreûe etout dan le latin intro qi vlet dire "dedan" ou "j'entere". L'*intro* astoure c'ét la permiere partie d'un depllet, l'entamâ d'un depllet. E qhéssion de depllet, faot qe j'aréte de caozer de *-tro*...

Je vâs revirer mézë su le galo d'astoure (je n'aréte point de retourner su les beûs de derre) : pourcai pourqhi qe j'avons les mots *derre*, *derrere*, *drere* en pllace de *deriere* ?

Derre e *drere* sont des rapetiçures de *derere*, c'ét ben simpl, y'a q'a nen tirer eune lettr pour deveni yun ou l'aotr. E *derere* ou *derrere* ét eune mélayure de *deriere* e de *derrain* qi vieût dire *"le dernier"*, de la méme famille qe le permier, *deriere*. E *dariere* ét eune mélayure de *deriere* e de davant, formë su avant més après lu, forcenement.

Ha dame, faot sieudr... Les mots, vous vayéz, il ont come un vernis qi lous done eune filomie.

Faot grater le vernis pour savair ce qe gn'a par-derre. C'ét come les jetis su les murs ça qhute des fais ben les surprinzes. A tatôt !

E brezhoneg :

Régis Auffray a lak ar gaoz war ar "penn a-dreñv" e gallaoueg. Distaget e vez en un doare disheñvel hervez pep bro, e Breizh-Uhel, *Le derre* a denn e orin eus ar Grennamzer.

IWERZHON HAG AR BREXIT

Job an Irien

"Gant o Brexit daonet, ne oar ket ar Saozon ar pezh emaint oc'h ober !" a lavaren deoc'h pemzektez 'zo, hag e seblant muioc'h-mui e vefe trenket ar soubenn etre Londrez ha Dulenn.

Abaoe 1922 eo deuet Republik Iwerzhon da vezañ distag diouzh ar Rouantelezh-Unanet. Iwerzhon an Hanternozhepken a zo chomet er Rouantelezh-Unanet. hag e-pad bloavezhiou hon eus gwelet harzoù kalet, gant miradorioù ha soudarded, pa felle deomp mont el lodenn-se euz an enezenn.

Emglevioù a beoc'h Gwener ar Groaz 1998 o doa lakaet un termen d'an tregont vloaz "trubuilhoù" a oa bet penn-kaoz da varv 3480 den. Antreet eo Republik Iwerzhon en Unvaniezh Europad e 1973. D'ar poent-se betek 60 % eus he ezporzhiadennoù a yae d'ar Rouantelezh-Unanet.

Hiriv an deiz n'eo ken nemet 10 %.

Met koulskoude e Breizh-Veur eo e vez ezporzhet an hanter eus ar c'hig-saout produet er Republik : penaos e vezo ma vez gwirioù da baeañ evit ezporzhiañ er R.-U. ? Alese kounnar ur peizant iwerzhonat, a anavezomp mat, hag a zo o chom nepell diouzh an harzoù.

Daoulagad Dulenn a zo troet muioc'h mui war-zu Bruksell. "Iwerzhon a zo bet gwelet atav 'vel breur bihan ar Rouantelezh-Unanet.

Da vare an emglevioù europad diwar-benn ar Brexit eo deuet Dulenn da vezañ ar breur bras !" eme Frederico Fabbrini, rener ar Brexit Institute.

Hervezañ, eo ar Brexit ar c'hammed diwezhañ war-zu frankiz Republik Iwerzhon : "Levezon Breizh-Veur a zigresko", emezañ.

Iwerzhon a glask muioc'h-mui sevel darempredoù ekonomikel gant broiou all. Gant ur Brexit kalet e tiskennfe kresk Iwerzhon eus 7,5 % da 4 % hag e rankfe Dulenn goulenn sikour an Unvaniezh Europat.

Un dra, d'an nebeutañ, a zo deuet da vezañ sklaer : yenaet eo kalz an darempredoù etre Londrez ha Dulenn, rak evit kalz tud e Breizh-Veur, Iwerzhon eo a virfe outo da guitaat an Unvaniezh Europat.

N'eo ket echu an abadenn c'hoazh, hag an trubuilhoù a c'hell bezañ dirazomp !

PENAOS 'MAÑ KONT – BREZEL WAR AR BREZEL

GG Gwenn

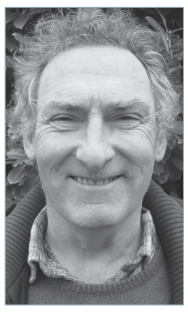

P'edon bihan e Kommanna e veze graet gant ar ger brezel evit komz diwar ar maezioù.

War a seblant e chomo c'hoazh pell Yann d'e gazeg e-keñver prizioù an danvez gounezet gant al labourerien-douar ha paeet dezho gant ar Strolladoù Kreizennet Prenañ.

Peadra da vezañ souezhet ?

Hag-eñ ez eus traoù nevez e bed al labour-douar gant ar gouarnamant-mañ pe gant Europa ?

Hag-eñ ne vefe ket keñveriet ken ar politikerezhioù-se gant ar stad hag an FDSEA evit adpakañ arc'hant ar PAC ? Chomet eo al lodennn vrasañ eus Kambreier Labour Douar etre daouarn ar "Sindikad" hep ma vefe deuet evit ar wech kentañ an hanter eus ar mouezhioù gantañ abalamour da zisparti ar mouezhioù all etre ar *Coordination Rurale* a c'hell bezañ lakaet a-zehoù mat pe pelloc'h c'hoazh hag ar *c'hConfédération* a c'hell bezañ lakaet a-gleiz.

En deiz-mañ e oa war ar skingomz ur vaouez yaouank, ur beizantez o vevañ er Bourgogn hag o vagañ eno saout breizhat brizh-du, oc'h ober mel hag o labourat gant kezeg. Gellet he deus en em staliañ war 40 dervezh-arat gant sikour ar gevredigezh *Terres de liens* a oa deuet a-benn da gaout eviti 26 dervezh-arat digant ar SAFER.

Ar skoazell boutin a 20000€ e-keñver staliañ labourerien yaouank he deus bet hag amprestet he deus 38000€. Gwerzhañ a ra he gounidoù war-eeun ha war ar marc'had. Betek-henn ne deu ket a-benn da c'hounit he buhez met spi he deus en ober a-benn 2 vloaz hervez ar reolennoù savet gant *Terres de liens*.

Kontañ a rae ar vaouez yaouank ivez pegen taer eo bet ar stourm gant ar SAFER evit ma c'hellfe kaout douaroù ouzhpenn an 13 dervezh-arat a oa a-raok gant familh he gwaz a labour bremañ en-diavaez.

Da skouer e veze digoret he farkeier evit ma yafe he saout hag he c'hezeg kuit, e veze heuliet 'pa'n deiz gant kirri 4X4 (ur gwir beizant a rank kaout ur 4X4, anat deoc'h).

E petra e lak doareoù evel-se da soñjal, d'ho meno?

Un nebeud bloavezhioù zo, hon doa klasket (kuzul-kêr Boneur) staliañ ur peizant yaouank pa oa bet dilezet 40 dervezh-arat a zouar propik a-walc'h gant ur peizant o vont war e leve. Bet e oamp bet en darempred gant *Terres de liens* evit kaout tud a glaske en em staliañ. Kavet e oa bet unan.

'Benn ar fin, ne oa ket posupl. Dre faot piv, 'gav deoc'h ? Ar SAFER anat.

Kavet o doa gwelloc'h reiñ an douaroù-se d'ar "peizant" nemetañ ar gumun a oa dija 800 dervezh-arat gantañ.

D'am soñj en deus lakaet hemañ en e benn bezañ an hini brasañ e Penn-ar-Bed. Warlene eo bet divizet gantañ sevel batimantoù nevez ha bras evit ma chomfe ar saout er goudor hep mont da beuriñ geot an 800 dervezh-arat, pe ar 700 kentoc'h dre m'en doa hadet maiz war parkeier zo.

"Dav bezañ modern, bevañ gant 35 eurvezh kousk bep sizhun ha n'eo ket chom da c'hoari gant doareoù ekolojikel evit bevañ diwar an RSA, kea."

Keleier diwezhañ : Dre ma chomo re izel priz al laezh "boutin" e vefe prest hor "peizant" da brederiañ ha da lakaat e saout da vont en-dro da beuriñ abalamour da briz al laezh bio a zo kalz gwelloc'h.

Hag-eñ e vo gouest da dreiñ kein ouzh ar pezh a zo bet e aviel abaoe an amzer m'emañ o labourat, ouzh pezh en deus desket d'e vugale a zo sañset kemer war e lec'h ?

M'en dare ?

Da vezañ heuliet...

Gant al lennerien

"KEMPOUEZ SPEREDEK" AR BREZHONEG

(eil lodenn ar pennad *diàr-benn Flamankeg-ar-C'hornôg ha traouigoù all)*

P'emaomp gant ar brezhoneg hag he rannyezhoù. Lenn a ran ingal àr Internet bidennoù diàr-benn "brezhoneg Diwan". Hervez kont ne vehe ket ar vugale skoliataet er skolioù Diwan evit kompren o zud-kozh pa yeont e brezhoneg oute. Ha memes kont evit o zud-kozh pa klevont o moused o komz brezhoneg. Gwir... ha gaou ! "*Terminal Speakers*" zo a zo aet ken pell gant o rannyezh dezhe ma n'int ket evit kompren forzh peseurt distagadur disheñvel e vehe. Ar ger "Bremañ" a zo un arouez a seurt pleg da skouer. Er c'hontrel, brezhonegourion a-vihanik hag a zo "ledanoc'h o spered" a ra strivoù evit kompren o bugale-vihan. Met bezomp sklaer hag onest àr an dalc'h-se : Ur frazenn evel "an oto a ralentiso" peotramant "ar porcheri a zo chofet tout bremañ" a ra drol da zivskouarn bugale Diwan. Eya, brezhoneg ar re gozh a ya muoic'h-mui da drefoedach. Pa glevan tud kozh o vrezhonekaat, eo anat n'eus ket mui tamm diforc'h ebet etre "antronoz" hag "hanternoz" da skouer, emañ muoic'h-mui blaz ar galleg gant ar yezhadur ha kement zo. A-benn 10 vloaz, e kompreno gwelloc'h emsavourion ar brezhoneg zo ar re a zifenn ar gallaoueg hag a lavar n'eo ket mui gallaoueg an trefoedac'h implijet gant an darn vrasañ ag an dud kozh a Vreizh-Uhel.

Pa glevan kelennourion zo a zDiwan o komz brezhoneg eh eus peadra da gaout spi. Kit da selaou kelennourion ag ar skolioù pe skolajoù a Vro-Wened da skouer. Ne soñj ket din en em santfe touellet ar re bet ganet gant ar yezh ouzh o c'hlevet. Oh dam nann ! Ha pa glevan skolajidi zo bet skoliataet e skolaj Gwened da skouer em eus ar santimant emaer pell ag ar brezhoneg chimik. N'eo ket berton "Tintin Job" a dra sur met n'eo ket an "diwaneg" a vez graet fae outañ gant reoù zo kennebeut.

N'eo ket pe n'eo ken ? Ne ouian ket. Ha pouezus eo ?

Ne anavezan ket kalz ar skolioù pe skolajoù ag ar rannvroioù all met p'am bez tro da doullañ kaoz gant kenlabourerion zo pe nevez-brezhonegourion eveldon e weler splann eh eus un "luskad" : ober gant parlantoù ar vro ha n'eo ket mui gant ur seurt brezhoneg chimik, divlaz ha peurunvanet betek re a gleved bloavezhioù zo. Ha seul yaouankoc'h ar gelennourion, seul "rannyezheloc'h" o farlant. Ha lod zo brav-brav hag "otentik" o brezhoneg ! Ha ne vir ket d'en em gompren holl evel-just ! E berr gomzoù em eus ar santimant eh eus bet tizhet ur seurt "kempouez speredek" etre parlantoù ar vro hag ar brezhoneg standard e Breizh. Etre ar gerioù "nevez keltiek" ha gallegachoù a zo bet degemeret a-gozh er yezh.

E meur a yezh vinorelaet all eh eus seurt tabutoù : plas ar rannyezhoù, plas ar yezh standard, plas ar gerioù nevez (kit da selaou an tabutoù en Okitania da skouer !), marteze e c'hellhe ar brezhoneg servijout da skouer evit ar re all.

Fabien Lécuyer

ERRARE HUMANUM EST, PERSEVERARE DIABOLICUM

Hep klask tagiñ neb, ne c'hellan ket tremen hep skriv an evezhiadenn-mañ : re a farioù reizhskriviñ a vez graet dre faot doare-skriv ar peurunvan ha dre he ni ar c'heriadurourion o deus klasket o eurvad er c'hembraeg. Ar gwashañ-razh eo ne vez ket sellet doc'h ar farioù-se evel farioù ! Hag evel rezon, e vez distaget ar gerioù siet evel e vezont skrivet er geriadurioù arnevez. Evel-se e vez kavet "liesek" e-lec'h "liezek", "keitenn" e-lec'h "keidenn" ("kehidenn" a vehe gwell c'hoazh, marse, sellomp ar c'hembraeg "*cyhyd*" hag ar gwenedeg "kehed"). "liesek" ha "keitenn" zo tennet a-zoc'h ar gerioù "lies" ha "keit", skrivet kalet ar gensonenn dibenn anezhe evit doujiñ doc'h ur reolenn gwall zigenstag ha gwall zisplet e-keñver an anvioù-gwan, ar verboù hag an adverboù, da skwer. "liez" ha "keid" a ziskouez pere eo ar fonemoù reizh (perak pas "reish" amañ ?!?). Met n' ankouahomp ket ema ret treuzskriv ar fonem reizh e korf ur ger diveret, evel e-barzh "madelezh" tennet a-ziàr "mat", pe e-barzh "divraziñ" a-ziàr "bras". "brasentez" zo c'hoazh ur fari doc'hpenn, e-lec'h "brazentez" hag a zo reizh. Gwir eo ema bet tennet ar ger "liesek" a-zoc'h ar c'hembraeg "*lluosog*" (a gav genin), skrivet get un "s". Met "s" e kembraeg a glot get "z" e brezhoneg, nemet er verboù e "-a" hag en anvioù-gwan en derez-uheloc'h get "-af". Ar c'herneveurieg ha rannyezhoù kembraeg ar Su a zistage "s" evel [z] ivez, da ziskoueziñ ema un emdroadur naturel er yezh.

Sur a-walc'h ne vez ket ken eeun-arall pa vez staget un dibenn-ger evel "-adenn" pe "-adur". Ret eo gouiet peseurt dibenn-ger a vez staget doc'h penngef an anv-verb a dal da ziazez d'an anv-kadarn abstret a faot deomp furmiñ : unan ordinal, pe unan e "-aat", tennet a-ziàr "-ha" ha "-ha-at".

GS : amañ nend eus ket anv a uioù-koukoug met a farioù graet plaen-ha-plaen get tud ouiziek "disaotr o c'houstiañs".

DA

Penn raktres yezh ha neveziñ niverel

Ofis publik ar brezhoneg a zo o klask war-lerc'h un den evit ul leunamzer. Rankout a raio an den bezañ e rez implij ar rummad A. (deiziad diwezhañ da lakaat e anv : 30 ebrel 2019)

Deskrivadur an implij :

Termeniñ ha lakaat e pleustr ur strategiezh evit diorren plas hag implij ar brezhoneg en teknologiezhioù nevez.

Stummadur uhel war ar stlenneg (BAC +5) Live B2 e brezhoneg ha C1 e saozneg. Aotre-bleinañ B.

Barregezh da urzhiañ e labour ha bezañ prest da veajiñ kement ha ma vo ezhomm. Mestroniañ da vat ar stlenneg hag an holl veziantoù bureveg. C'hoant deskiñ hag ersavusted. Darempredoù aes gant an dud. Barregezh d'en em ober diouzh an degouezhioù ha da gaout intrudu. Gouzout diouzh gwirvoud a vremañ ar brezhoneg e bed an TNKK ha diouzh ar pezh a c'hoarvez e par ar bed hag a c'hallfe digeriñ dorioù d'ar brezhoneg.

Kefridi : Karget vo ar gwazour/wazourez da ziorren bezañs hag implij ar brezhoneg en teknologiezhioù nevez. Bez' en/he do da gentañ da sevel stad an traoù ha da ginnig ur strategiezh diorren evit ar brezhoneg en TNKK. Rankout a raio ivez skoulmañ liammoù gant an embregerezhioù rekis evit ma kemerint ar brezhoneg e kont. E par Europa en do ar gwazour/wazourez da sevel ur rouedad darempredoù hag a roio an tu da heuliañ penaos ez a war-raok ar yezhoù dilañs ganto.

Darempred ha gouzout hiroc'h : evit lakaat e/he anv kas ul lizher emginnig hag ur CV en div yezh da : Itron Prezidantez, Ofis publik ar brezhoneg 32 bis Straed ar Verzherien, 29270 Karaez-Plougêr.

ofis29@opab.bzh 02 98 99 30 10

DORIOÙ-DIGOR KELENN

D'ar Sadorn 9 a viz Meurzh goude-merenn e vo digoret dorioù KELENN, kreizenn stummañ ar skolioù DIWAN, d'an holl dud a fell dezho kaout titouroù war stummadurioù ha micherioù ar c'helenn e brezhoneg.

3 straed Vañde 29000 Kemper.
02 98 95 55 99
kelenn@kelenn.bzh.

BREIZH KAFE

Aozet eo bep miz gant ar gevredigezh *Brezhoneg e Plouzane* un eskemm e brezhoneg anvet *Breizh kafe.*
An hini o tont a vo aozet **d'ar Sadorn 9 a viz Meurzh** e kreizenn Tabarly adalek 10 eur hanter (10e30)
Pedet e vo ar skrivagner Klaod Peron da gaozeal diwar-benn e levr anvet *Noms de bateaux du Pays Bigouden.*

GOUEL PIRAN

D'ar 5 a viz Meurzh e vez lidet Gouel Piran, Gouel broadel Kernev-Veur.
Un digarez evidomp-ni da deurel ur sell war unan (gant Kembre) eus ar broioù tostañ deomp, ken a-fet istor hag a-fet yezh.
D'ar Sadorn 9 a viz Meurzh 2019, 2e30 goude merenn, e tavarn ar Finnegans, 46 straed Aristide Briand, Kemper.
Aozet gant ar Gevredigezh Vrezhon.

Penaos e "Ya !" ar bed

Bep gwener noz, da 8e10, e vez lennet danevelloù Goulc'han Kervella. ***A-benn ar Gwener 8 a viz Meurzh e vo lennet gant Goulc'han Kervella an danevell "Bevet ar brezel" embannet er gelaouenn Ya! nn 488-189.***
Adskignet e vo "Penaos e "Ya !" ar bed" : D'ar Sadorn da 4e30 gm ; d'ar Sul, da 11e30 mintin.
Podkastoù war lec'hienn arvorigfm.com

Gant *Drig*

HERVEZ E VEFE BREIZH E TOUEZ AR RANNVROIOÙ LEC'H MA VARV AR MUIA A DUD DIWAR KRIGN-BEV.

Ya !, Sizhunieg
Journal hebdomadaire N° 717
du Vendredi 08 Mars 2019
1,5 € an niverenn / le n°
66 € ar bloaz / l'année
N° CPPAP : 0622 C 86790
embannet gant / édité par :
Keit Vimp Bev, 29520 LAZ
02 98 26 87 12
Rener embann / Dir. publication :
Y-F. Jacq, yf.kvb@orange.fr
Kenurzhier / Coordinateur :
Y-F. Jacq, yf.kvb@orange.fr
Maketenniñ / Mise en page :
Gireg Mouton gireg.kvb@orange.fr
Koumanantoù / Abonnements :
M. Gallais, keit-vimp-bev@wanadoo.fr
Moulet gant / Impression :
Le Télégramme, 7 voie d'Accès au Port, BP 67243 – 29672 MONTROULEZ/MORLAIX Cedex
Ar pennadoù sinet ne engouestlont nemet kiriegezh ar re o deus o skrivet.

TRUGAREZ GARFIELD

Brudet eo ar c'hazh orañjez hag a-drugarez dezhañ, d'ar c'hontener bet kollet er mor, o lezel da vont tammoù plastik war an aodoù, eo bet tizhet ar mediaoù bras hag etrebroadel gant ar skeudenn-se eus ar saotradur ha war ar memes tro, difennerien an natur a gustum naetaat an traezhennoù er vro, *Ar Viltañsoù.*

Loc'het eo ar gevredigezh e 2001 gant ar soñj naetaat ar 7 poull-kannañ a zo e Konk-Leon ha naetaat an traezhennoù. Buan zo bet kemmet an doare, dilezet un tamm ar poulloù-kannañ, morgousket ar gevredigezh tro 2010. War-dro 2015 eo bet adloc'het an traoù pa zo bet muioc'h a gaoz eus saotradur ar morioù.

Abaoe e vez aozet ganto un dastumadeg ar miz war traezhennoù Konk-Leon ha Plougonvelen ha bodet evel-se 20-30 den. Evit an dastumadegoù bras e vodont betek 50-70 den.

Dindan bloaz e tastumont war-dro 2,2 tonenn, an 3/4 o tont eus ar mor, ar 1/4 eus an douar. "Ar c'hontrol-mik eus ar pezh a c'hoarvez e lec'h all rak amañ zo kalz a vuhez war morioù" eme Claire Simonin, e-karg eus ar gevredigezh.

Kizidikaat ar re yaouank

Estreget dastum loustoni war an traezhennoù ez eont ivez er skolioù, e holl skolioù bro an Hirwazh, tro-dro da Lokournan. Goude ur prantad kizidikaat e vez aozet unan all evit dastum al loustoni, gant ar vugale hag ar gerent. "An holl vugale a oar piv eo Garfield, a oar petra eo ur pellgomzer hezoug. Un arouez eo deuet da vezañ, a sach o evezh." emezi. Evel-se o deus selaouet bugale Saint Stanislas (e Lokournan) ar brezegenn, aet war an draezhenn ha kavet un tamm eus Garfield. "Den ebet ne oar pelec'h emañ ar c'hontener. Ur wech an amzer e teu betek an aod tammoù bras – betek 30 sm² – pe bihanoc'h. 200 tamm a zo bet dastumet e 2018. Pounner eo ar plastik-se, a vez kaset war ar reier, abaoe 30 vloaz, gant ar redoù dour don" a embann Claire Simonin.

Un arouez

Warlene o deus kaset keloù da France Inter. Dre m'eo anvet an dudenn-se eo bet tizhet mediaoù bras.

Goulennet zo bet digant Ar Viltañsoù kas unan anezho betek Berlin evit un diskouezadeg. Pennadoù zo

bet e Rusia, e Alamagn... "Brud a vez war se, en ur doare skañv, a-wechoù. Met evidomp n'eo ket ken skañv-se. Ur gwir gudenn eo. Ha gwelloc'h, siwazh, adpakañ tammoù bras eget lezet an Natur da dalañ ouzh seurt soatradur.

Ne vo ket aesoc'h diskoulmañ ar gudenn pa vo da gaout afer ouzh tammoù bihan-sot. Dav eo sikour an Natur evel ma vefe sikouret forzh peseurt loen gouez gloazet a gaver war hon hent." a zispleg c'hoazh.

Evit poent e kendalc'hont eta, bemdez zoken evit lod, da vont da zastum loustoni war an traezhennoù. Ur gwir ezhomm eo deuet da vezañ, boas ma vez bremañ an izili da vont da vale, ur sac'h ganto. Labour zo d'ober c'hoazh memes ma 'z int laouen da welet e krog lod d'ober heñvel war-zu morlenn Brest. Poent bras eo dezho mont war Lambaol-Blouarzhel ha Plouarzhel.

TIEZ-GWER MOD NEVEZ

Deus ar c'hiz eo kaout en e liorzh un ti-gwer evit kaout legumajoù abretoc'h. Savet eo an holl war an memes patrom, ur framm houarn ha plastik – pe gwer – warnañ, evit kaout stumm un hanter gelc'h. Disheñveltre eo an hini en deus savet Sylvain Koeller.

Evit sevel e di-gwer – 30m², war-dro 4metr uhelder – en deus kemeret skouer en natur (avaloù pin, kristaloù), ha marteze e savadurioù a gaver e traoñ Bro-C'hall. Goude en deus graet gant ar matematikoù rak tud zo, dija, o deus studiet an doare da sevel ur "*zome*".

"Ar memes doare eo atav, pe

e vefe bihan pe vras. Me 'm eus dibabet e vefe 12 kostez en diaz met reoù all a c'heller ober gant 5,8, 28..." emezañ.

Hag an 12 romb – rannet etre 2 daou d'ober tric'hornioù keitgarek – da sevel en nec'h evel va vefe div viñstro kroaziet, eus an traoñ betek al laez.

Labour

Lakaet en deus kalz amzer rak graet en deus pep tra e-unan, prientiñ an dachenn, troc'hañ an tammoù koad (d'an holl ar memes ment, 1126 mm), troc'hañ anezho a-viez er penn, sevel ar framm, goleiñ a blastik. En holl e vez 8 live a 12 romb, war blaen en traoñ, war-sav en nec'h, met atav gant ar memes ment.

Spletoù

Uhel a-walc'h eo, dre ret. Ma vefe izeloc'h e kouezhfe ar c'hreiz. Gant ar stumm hanter gelc'h en deus n'ez eus ket ezhomm a beul kreiz. Kement gwask a vefe lakaet warnañ – un taol avel bras, da skouer – ne vo ket evit terriñ ar savadur.

"N'en em zistummo ket ar framm, rak dasparzhet e vo ar gwask." emezañ.

Dibabet en deus Sylvain Koeller fardañ ur framm e koad Douglas, rak ur seurt koad padus n'ez eus ket ezhomm tretiñ eo. Pelloc'h e pad eget koad pruñs.

Ur wech dibabet al lec'h – unan dizolo hag heoliet kaer – ha savet e di-gwer emañ o lakaat ennañ had a bep seurt evit bezañ gouest da c'hounit abred plant evit ar c'heginañ hag evit ar yec'hed.

Bleunioù gant Joseph Tanguy

SPERN DU

• **Anv gallek :** Prunellier, Epine noire

• **Anv latin** : *Prunus spinosa*

• **Uhelder** : 1-4 m

• **Bleunioù :** Gwenn int, adalek miz Meurzh betek miz Ebrel. Dispakañ a reont a-raok an delioù. Bleuniatet int gant ar gwenan hag ar balafenned a denn splet eus o nektar hag eus o follen.

. Frouezh : Irin glas-du lufrus int, darev adalek miz Here betek miz Kerzu. Ober a ra al laboused o mad outo. Startaus-kenañ int, dourenn-givij e-leizh a gaver e-barzh. Pistrius eo ar graoñell.

• **Perzhioù** : Brouzgwez boutin-kenañ int, koulz en tachennoù dizolo hag er re disheoliet. Buan e trevadennont (brouskonañ a reont forzhik) ar parkoù dilabour, ar fraostoù e bord ar mor a c'houzañv an avel hag ar fru, o stummañ strouezhegi stank, rouestlet, priziet gant ar beufiged, ar boc'hruziged evit neizhañ. E lez ar c'hoadoù, er frankizennoù, er girzhier e vez kavet diouto ivez. A bep tu ez a an drein (n'int nemet skourroù kemmet) a zo war ar skourrouigoù, du o rusk. Dibad, hirvoan, begek, peuzdantek eo an delioù

• **Implij** : Troazhus ha peuzlaoskus eo an delioù pa 'z eo ar frouezh kalonus. An irin a vez graet likorioù, piketez ha kaotigell ganto ha gant an delioù un evaj e-giz te. An taolioù nevez int a lak blaz an alamandez war gwinoù 'zo. Ar rusk a veze implijet gwechall evit livadennañ a ruz ar gloan hag al lin. Efedus eo ar girzhier-difenn graet gant ar spern-du evit diwall ar chatal. Bod ha boued e roont da viskoul balafenned-noz 'zo.

CHRISTIAN RIVOALEN

Kaner hengounel eo Christian Rivoalen. Da Zastum e ro skiant-prenet ar c'han hag e anaoudegezh builh eus tud Kreiz-Breizh .

Christian, perak ho peus kuitaet Radio Kreiz Breizh evit Dastum ?
"Retour aux premières amours" 'vel vez lâret e galleg kar 'pezh zo fentus eo penaos a-raok dont da labourat e Kreiz-Breizh evit RKB 'oan o labourat 'vit Dastum Bro Ereg e Pondi. Studiet 'm eus ar gwir e Brest hag e Strasbourg hag e soñjen klask labour 'barzh strollegezhioù lec'hel d'ar c'houlz-se.
'Pezh eo 'oan 'n em lakaet da ganañ gant ma c'hoar Sylvie hag em eus graet ma soñj chom e Breizh.
Tost da 18 vloaz on bet o labourat 'vit RKB. Ai 'oa poent reiñ un nerzh nevez d'ar radio ha ne c'haller ket cheñch an traoù gant ar memes re.
Dastum 'oa en soñj krouiñ ur post-labour e kreiz-Breizh a-benn labourat war tachenn ar C'hob (*Le COB* e galleg) pe bro Kornôg Kreiz-Breizh e brezhoneg. Klask a raen cheñch labour ha peogwir e anavezan mat a-walc'h ar vro ha dre ma 'z on kaner ha brezhoneger 'm eus soñjet lakaat ma anv ha kredet lakaat ma anv, surtout. Sikouret eo ar post-labour-se – hag al labour vo graet – 'pad tri bloaz gant Unvaniezh Europa, dre ar programm *Leader*.

Ur c'haner oc'h, da gentañ tout ?
Ne lârfen ket "da gentañ tout" memes ma 'z eo se 'ni 'n'eus kemeret muioc'h a blas 'barzh ma fenn ha 'barzh ma spered ar bloavezhioù diwezhañ. Deuet eo ar c'han dre zegouezh 'barzh ma buhez, 'c'hallfen lâret. 'M eus ket klasket kanañ dirak an dud, na Sylvie kennebeut. Kanañ 'raen mod-se, gwech ha gwech all, tammoù traoù evidon-me va-unan e brezhoneg hag e galleg, ha setu tout. Dalc'het 'm eus soñj da vezañ kanet 'vit deiz-ha-bloaz ma mamm-guñv, ur wech, da skouer...
'N em gavet oa 'oamp bet goulennet kanañ un tamm gavotenn 'pad ur fest-noz aozet gant skol Lannelvoez e Plouigno, 'lec'h omp bet savet, Sylvie ha me. N'omp ket kredet respont n'ijemp ket ! Plijet 'n 'a d'an dud sur 'walc'h peogwir oa bet goulennet dont ur wech all gant ar skol-se hag aboe n'omp ket paouezet.
Kanañ e brezhoneg zo un dra pouezus-tre evidon, gwir eo. Un dra hag a lak va c'halon da dridal, 'vel 'vez lâret. Met bezañ kaner zo un dra 'mesk ar re all. N'eo ket 'se, hepken, 'ni ra pezh 'on. Ur paotr on, ur brezhoneger on, un Tregeriad on, gay 'on ivez hag an dra diwezhañ-mañ zo a-bouez-tre... Tout 'se 'ra pezh on, benn ar fin.
Bezañ kaner 'deus cheñchet kalz a draoù 'barzh ma buhez. 'Vel 'm eus lâret deoc'h 'oan studier e Strasbourg hag em eus divizet e chomfen e Breizh hag e klaskfen labourat war tachenn ar sevenadur.
Plas ar c'han 'barzh ma buhez 'n'eus heñchet ac'hanon war an dachenn labour-se, gwir eo.

Gant RKB e oa ret mont gant red an amzer, gant Dastum eo kentoc'h ul labour 'maez an amzer. Gwelloc'h e kavit hemañ ?
Ai oa poent din kaout ul labour siouloc'h !
Disheñvel eo al labour da vat memes ma labouran gant ar brezhoneg c'hoazh. Deus un tu 'oan ai skuizh gant "bedig bed ar brezhoneg" e lârfen 'walc'h 'vit farsal un tamm... Kement a draoù zo d'ober 'vit at yezh !
N'eo ket chom d'en em chabousat 'm eomp d'ober. E Ti dastum e labouran gant dielloù, 'pezh ne raen ket gant RKB. Se zo un digarez da glevet ur brezhoneg fresk gant blaz ha spered ar yezh. Un digarez da vont kalz donoc'h 'barzh spered ar yezh deus un tu ha 'barzh spered ur vro deus un tu all. Ne lârfen ket eo ul "labour 'maez an amzer" memes ma komprenan mat 'pezh a soñjit. Pa embannomp traoù, pe 'vefe pladennoù pe levrioù, e roomp binvioù nevez d'ar re yaouank a-benn kompren gwelloc'h sevenadur ar vro marteze ha sikour anezhe da zerc'hel 'ne'i bev ha yac'h en amzer a-vremañ just a-walc'h. Ne labouromp ket 'vit an amzer dremenet met 'vit an dazont
E galleg ar ger "*tradition*" teu deus ar ger latín "*tradere*" 'pezh a sinifi "reïñ d'ar re all" : "*tra*" teu deus "*trans*" (dre) ha "*dere*" deus "*dare*" (reï) An hengoun n'eo ket un dra a vefe chomet sac'het en amzer wechall... Tamm ebet... Ar c'hoñtrol 'ni eo ! Reiñ d'ar re yaouank, dre ar pezh zo bet dastumet, ha dezhe da vont war-raok gant se.

Ha talvezout a raio deoc'h ho skiant-prenet e RKB evit ho micher nevez ?
Kaout a ra din, ya ! War tachennoù zo... Pa vez ret mont e darempred gant tud ar vro : an dilennidi, ar re zo e penn kevredigezhioù kreiz-Breizh. Pa vez ret sevel teuliadoù a bep seurt hag all.... E-pad 18 vloaz on bet e RKB ha dre-se 'm eus bet amzer d'anavezout tud !
Un dra a-bouez zo goulennet diganin ivez eo mont war an dachenn 'vit atersiñ tud diwar o buhez pe war kanaouennoù pe kontadennoù bet desket gante.
Dre al labour 'm eus graet d'ar c'houlz ma oan e RKB 'm eus bet digarez da zeskiñ penaos ober ...

Petra eo ar cheñchamantoù brasañ ?
Peurliesañ 'ven o labourat ma-unan 'barzh ma burev... Trankil ! Hep bezañ bet direnket a-hed an deiz !
Lâret a ran se 'vit farsal, 'vel-just... Met gwir eo, 'benn ar fin. Gallout a ran bezañ va-unan 'hed un devezh a-benn labourat war un doser 'bennak... Ur binvidigezh !
Ur chenchamant all: peogwir 'on ma-unan bremañ n'em eus ket ur skipailh da ren ken. Ar re deus bet al labour-se d'ober a oar mat n'eo ket aes ha pegen pounner e c'hall bezañ a-wechoù. A-hend-all n'em eus doser meslestradurel ebet da sevel. Evit nebeud a dud e c'hall bezañ nebeud a dra met pas evidon-me.
An dra-se a dalvez 'm eus amzer da zastum ma spered ha sioulder 'vit mont kalz donoc'h 'barzh doserioù zo.

Ouzh petra e vo stag anv Christian Rivolaen ha Dastum er bloavezhioù da zont ?
Ma hini me ma-unan... Ouzh mann ebet 'michañs !
Met hini Dastum ouzh al labour prizius graet a-hed hanter-kant vloaz hag ouzh an dastumadegoù graet gant kalz a dud ha bet roet da Zastum. Ul labour prizius 'vit savetein gouiziegezh an dud ha treuzkas ne'i.

Pehini eo al liv a blij deoc'h ar muiañ ha perak ?
Ur goulenn diaes-tre ! Ai on skuizh gant ar griz... Eüruzamant eo tost echu ar goañv. A-hend-all n'eus ket ul liv a blij din kalz muioc'h 'vit ar re all, e gwirionez.
Met, ma vez ret din respont, e lârfen "Gwenn" 'blamour eo liv ar glanded, "ruz" 'blamour 'c'hallomp bezañ entanet gant ar "ruz" ha "glaz" 'blamour eo liv an oabl.

Petra eo an eñvorenn he deus merket ac'hanoc'h ar muiañ ?
N'ouzon ket ma c'hallan lâret ar wirionez deoc'h... Met, bon, 'un *interview* eo 'benn ar fin... Setu 'an da respont deoc'h.
Ar wech kentañ 'm eus gwelet ur paotr koant a blije din hag em eus komprenet oa tu mont e darempred gantañ ha kavout ar garantez. Blev melen gantañ... E Montroulez 'oa, un tamm amzer zo bremañ, met ne lârin ket muioc'h... LoL !

Peseurt lec'h ho pije c'hoant reiñ da anavezout d'ar re all ?
Ar "*Gùgong*" e sinaeg, pe "*Cité Interdite*" e galleg, 'lec'h 'm eus bet an digarez da vont teir gwech. Ur wech war deir ne oamp ket kalz 'blamour oa abred ouzh ar beure... Ur sapre chañs. Ul lec'h dispar ha fromus-tre. 'N em santout 'rez bihan-tout.
Ur mirdi zo eno ha pa welez podoù-pri kizellet ken fin hag e lennez int bet kizellet 500 pe 1000 vloaz a-raok Jezuz-Krist... Wouah ...

Ha peseurt arzour ?
Ar skrivagner Joris-Karl Huysmans e lârfen, marteze. An hini 'deus skrivet al levrioù *A rebours*, *Là-bas* hag *En rade*. Lennet 'm eus al levrioù-se d'ar c'houlz ma oan er skolveur e Strasbourg.
Ur gwir zizoloadenn dic'hortoz. Ur spered iskis, hunvreel, dedennus. Beuzet 'on bet 'barzh "bed" Huysmans.

Peseurt sonerezh a blij deoc'h lakaat p'emaoc'h ho-unan ?
Sonerezh klasel kentoc'h. 'Pezh vez anvet "musik barok". Muzisianed 'vel Couperin, Jean-Joseph Mouret, Lully... Ar c'han gregorian ivez. Hag a hend-all kanaouennoù e brezhoneg 'vel-just ! Gwerzioù pe sonioù hag ar gwellañ dañs zo war an douar... ar gavotenn !

Peseurt bro 'pije c'hoant gweladenniñ ?
Bro-Slovenia. Ur vro n' anavezan tamm ebet. N'ouzon ket 'blamour petra on dedennet gant ar vro-se. Marteze 'balamour da liv ha blaz Europa gwechall.
Ober 'rae parti ouzh an impalaeriezh Aostro-hungariad.
Ur vro hag a oa bet ankoueet dre ma oa bet lonket gant ar Serbed ha beuzet 'barzh Yougoslavia betek ma vefe bet dieubet e 1991. 'Vez ket lâret ouzh ur vro eo "arzel" met gall' a rafemp lâret se deus ar Slovenia. Hag oupzhenn-se eo kêrbenn ar vro Ljubljana deuet deus ar ger "*luba*" hag a sinifi "karet" !

Peseurt kalite a blij deoc'h ar muiañ en un den ?
Madelezh ha tolerañs.
Ar bed hag an dud dre vras zo deuet da vezañ kinek ha jalous.
Gwelet a reont 'barzh un den 'pezh 'maint o c'hortoz digantañ ha pas 'pezh 'eo. 'vel 'm eus klevet lâret a-wechoù "ar jalousi zo penn kaoz ma vimp daonet" !
Lâret 'm eus deoc'h bremaïk ar fed da vezañ gay 'oa un dra a-bouez evidon-me. 'B'lamour da se, just-awalc'h, e kavan eo ken pouezus-se an tolerañs. N'on ket barner buhez ar re all.
Ne c'hoûlan ket bezañ barnet gant hini bet.

Da beseurt goulenn 'ho pije c'hoant da respont "Ya!" ?
"Sur 'out i d'ar Baradoz ?" Met pezh 'eo ne c'hallin ket respont "Ya" d'ar goulenn-se just a-walc'h... siwazh. Met c'hoant 'm'ije ober !